

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ

Η Εκκλησία
σε διάλογο
με τον Κόσμο

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΜΑΘΗΤΕΡΕΣ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗΣ ΕΞΕΤΗΣΙΑΣ
α. έτους 2012

ΕΚΔΟΣΗ 2012

ΠΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ, ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΙΣΤΑΜΟΥ

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ

Η Εκκλησία σε διάλογο με τον Κόσμο

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΣΠΕΡΙΔΑΣ

9 Μαΐου 2018

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ

ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ

Ρέθυμνο 2019

Η Εκκλησία σε διάλογο με τον Κόσμο

Πρακτικά Μαθητικής Θεολογικής Εσπερίδας (9 Μαΐου 2018)

1η έκδοση: Ρέθυμνο, Μάρτιος 2019

© 2019 **Γενικό Λύκειο Ατσιποπούλου**

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ

ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ

Π. Μανουσάκη 3, Τ.Θ. 64, 741 31 Ρέθυμνο,

Τηλ. 28310 22415, Fax: 28310 28557

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Επισημαίνεται πάντως ότι κατά τον Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975) απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ISBN 978-618-84287-0-6

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Εκδοτικές Επιχειρήσεις Καλαϊτζάκης Α.Ε.

5ο χλμ. επαρχιακής οδού Ρεθύμνου – Αμαρίου

τηλ. 28310 27517, 28310 27617, fax 28310 27615

e-mail: info@kalaitzakis.net www.kalaitzakis.net

Σχεδιασμός – Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: Έλενα Νταντί

Περιεχόμενα

Σεπτό Πατριαρχικό Γράμμα	7
Πρόλογος Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου κ. Ευγενίου	9
Ιωάννης Κανιολάκης, Διευθυντής ΓΕΛ Ατσιποπούλου Προλόγισμα στην έκδοση των Πρακτικών	13
Ιωάννης Κανιολάκης, Διευθυντής ΓΕΛ Ατσιποπούλου Χαιρετισμός	17
Στέλιος Κιμιωνής, μαθητής της Β' Λυκείου Ο Χριστός στο έργο του Ν. Καζαντζάκη	23
Ηλιάνα Λιβανού, μαθήτρια της Β' Λυκείου Εκκλησιαστικός λόγος και σύγχρονη νεότητα	33

- Μαρία Κεραμιανού, Ραφαλία Σταγάκη, μαθήτριες Β' Λυκείου
Η Ορθοδοξία και η μετανάστευση 43
- Ζαχαρίας Θεοδωράκης, μαθητής της Β' Λυκείου
Παγκοσμιοποίηση και χριστιανική οικουμενικότητα . . . 53
- Ευαγγελία Μυστράκη, μαθήτρια της Β' Λυκείου
Πάθη και Ανάσταση στην ελληνική ποίηση 63
- Ευαγγελία Κεριμάκη, μαθήτρια της Β' Λυκείου
Η Εκκλησία και το οικολογικό πρόβλημα 69

ΣΕΠΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ

*Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου κ. Ευγένιος
καλωσορίζει τους μαθητές και το κοινό στην Εσπερίδα.*

Πρόλογος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, γράφοντας στὸν Πρωτεπίσκοπο τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης, Ἅγιο Ἀπόστολο Τίτο, προτρέπει: «*Τοὺς νεωτέρους ἰσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν, περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, ἀφθαρσίαν, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῆ μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον*» (Τίτ. β' 6-8). Σὲ ἐκείνων τὰ ἴχνη βαδίζοντας ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔπαυσε ποτέ, μὲ τὸν παρακλητικό της λόγο, μὲ τὸ παράδειγμα τῶν Ἁγίων της, μὲ τὴν ὑγιαίνουσα διδασκαλία της, νὰ ζητᾷ ἀπὸ τοὺς νέους νὰ προσλαμβάνουν τὰ μηνύματά της. Δὲν ἔπαυσε ποτέ νὰ εὐαγγελίζεται καὶ νὰ διαλέγεται μὲ τὸν κόσμον, ποὺ ὄχι σπάνια σκέπτεται διαφορετικὰ ἀπὸ ἐκείνη, ἀλλὰ ζητᾷ νὰ τὴν ἀκούσει καὶ νὰ ἀκουσθεῖ. Αὐτό, μὲ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, γίνεται καθημερινὴ ἀγαπητικὴ κίνηση στὴν Τοπικὴ μας Ἐκκλησία, στὶς Ἐνορίες, στὶς Μονές, στὰ Σχολεῖα, ὅπου ὑπάρχουν ἄνθρωποι μὲ πύρωμα καρδιάς, ποὺ παρέχουν τοὺς ἑαυτούς τους «τύπους καλῶν ἔργων» καὶ διδάσκουν μὲ τὴν παρουσία τους, μὲ τὴν ταπεινώσή τους, μὲ τὴν ἀγάπη τους, μὲ τὴν κατανόσή

τους, μὲ ἀληθινὸ λόγο ζώηρρυτο καὶ ὄχι ξύλινη γλώσσα, τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ξεδιφοῦν τὴν πνευματικὴ τους δῖφα ἀπὸ τὶς πηγές τοῦ «ζῶντος ὕδατος» τῆς Πίστεως.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο τοῦ ἀληθινοῦ διαλόγου, τοῦ ἀπροϋπόθετου, τοῦ σεβαστικοῦ, πραγματοποιήθηκε στὸ Ἀτσιπόπουλο, τὸν Μάιο τοῦ περασμένου ἔτους, μιὰ Μαθητικὴ Θεολογικὴ Ἑσπερίδα ποὺ πλήρωσε τὴν ὑπαρξή μου ἀπὸ αἰσιοδοξία καὶ ἐλπίδα, ἀφοῦ πρωταγωνιστές της δὲν ἦταν οἱ συνήθεις, οἱ ἀναμενόμενοι σὲ τέτοιες περιπτώσεις «ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος», ποὺ συχνὰ οἱ ἀκροατὲς γνωρίζουν τί θὰ ποῦν πρὶν κἂν μιλήσουν. Ἀλλὰ ἦταν τὰ ἴδια τὰ παιδιά, οἱ μαθητὲς ποὺ μᾶς ἔδωσαν μάθημα καὶ ποὺ μᾶς εἶπαν, μὲ τὸν δικὸ τους μοναδικὸ τρόπο, πὼς ἔχομε πολλὰ νὰ ὠφεληθοῦμε πνευματικὰ ὅταν παύσομε νὰ τοὺς μιῶμε μόνο «ἀπὸ καθέδρας» καὶ ἀρχίσομε νὰ ἀκοῦμε κάποτε τί ἔχουν νὰ μᾶς ποῦν, ἐφ' ὅσον διαθέτουν αὐτὸ ποὺ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ποὺ ἔγινε στὸ νησί μας τὸ 2016, κατέγραψε στὸ Μήνυμά της πρὸς τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ.

Πὼς, δηλαδή, «ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπευθύνεται στοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι ἀναζητοῦν πληρότητα ζωῆς γεμάτη ἐλευθερία, δικαιοσύνη, δημιουργία ἀλλὰ καὶ ἀγάπη. Τοὺς καλεῖ νὰ συνδεθοῦν συνειδητὰ μὲ τὴν Ἐκκλησία Ἐκείνου ποὺ εἶναι ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωή. Νὰ προσέλθουν προσφέροντας στὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα τὴ ζωτικότητα, τὴς ἀνησυχίες, τοὺς προβληματισμούς καὶ τὴς προσδοκίες τους. Οἱ νέοι δὲν ἀποτελοῦν ἀπλῶς τὸ μέλλον τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ τὸ δυναμικὸ καὶ δημιουργικὸ παρὸν ἐπὶ τοπικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ ἐπιπέδου». Αὐτὸ αἰσθάνθηκα καθὼς γευόμουν τὴν πνευματικὴ χαρὰ τῶν ἀκουσμάτων ἀπὸ τὶς εἰσηγήσεις τῶν παιδιῶν μας στὴν Ἑσπερίδα τοῦ Λυκείου τοῦ Ἀτσιπόπουλου. Σκεφτόμουν, βλέποντας στὸ βῆμα τὰ παιδιά, πὼς

δὲν τέλειωσαν ὅλα, ὅπως ἀπαισιόδοξα φοβοῦνται κάποιοι, γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Πῶς ὑπάρχει μέλλον, ἂν ὁμως πρῶτα μάθομε ἐμεῖς οἱ «ἐκκλησιαστικοί» νὰ ἀκοῦμε, νὰ ἀνοίγομε τὰ αὐτιά τῶν καρδιῶν μας, νὰ ἔχομε καλοὺς λογισμοὺς γιὰ τὰ παιδιά μας, νὰ τὰ ἔχομε κοντά μας μιλώντας τὴ γλώσσα τους καὶ ὄχι νὰ ἐξαντλούμαστε κάνοντάς τους «κήρυγμα» καὶ ἐμφανίζοντας τὴν Ἐκκλησία ὡς κάτι μουσειακὸ πού ἀξίζει μόνο γι' αὐτὸ νὰ ὑπάρχει. Νὰ τοὺς ποῦμε, ἐπιτέλους, πῶς ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ φίλος καὶ ἀδελφός μας πού μᾶς ἀγκαλιάζει, μᾶς συγχωρεῖ, μᾶς ἀγαπᾷ καὶ διασχίζει τὴν Ἱστορία προσλαμβάνοντας καὶ θεραπεύοντας, ἀνακαινίζοντάς μας.

Γι' αὐτὸν τὸν λόγο ἰδιαίτερα, σκέφθηκα πῶς ὅλα αὐτὰ πού ἀκούσθηκαν ἐκεῖνο τὸ ὑπέροχο δειλινὸ ἔπρεπε νὰ συμπεριληφθοῦν σὲ αὐτὸ τὸ βιβλίο πού ἔχετε στὰ χέρια σας. Γιὰ νὰ μείνει στὰ παιδιά πού κάποτε θὰ αἰσθάνονται ἱκανοποίηση γι' αὐτὸ τους τὸ μαθητικὸ κατόρθωμα. Γιὰ νὰ τὸ πάρουν οἱ μεγάλοι ὡς ὤθηση γιὰ νὰ σκέφτονται τὸ ἴδιο νεανικά. Γιὰ νὰ τὸ ἔχουν οἱ διάδοχοί τους μαθητὲς στὰ θρανία τοῦ Λυκείου τοῦ Ἀτσιπόπουλου καὶ νὰ κάνουν ἀκόμη μεγαλύτερες ἀνάλογες προσπάθειες στὸ μέλλον.

Εὐχαριστῶ γιὰ μία ἀκόμη φορὰ τοὺς διοργανωτὲς αὐτῆς τῆς Ἑσπερίδας γιὰ τὴν ἱερὴ συγκίνηση πού μοῦ χάρισαν. Εὐχαριστῶ τοὺς εἰσηγητὲς-μαθητὲς καὶ τὸν καλὸ Λυκειάρχη τους, θεολόγο κ. Ἰωάννη Κανιολάκη, καὶ τοὺς συνεργάτες του. Εὐχαριστῶ, τέλος, καὶ ἐσᾶς, φίλοι ἀναγνώστες, πού μὲ πολλὴ ἀγάπη θὰ μελετήσετε αὐτὰ πού τόσο ὁμορφα κατέθεσαν τὰ παιδιά μας σὲ ἐμᾶς.

Κλείνοντας, ἐπιθυμῶ νὰ μεταφέρω σὲ ὅλους τὴ χαρά, ἀλλὰ καὶ τὴν Εὐλογία, τοῦ Πατέρα καὶ Πατριάρχη μας κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, ὁ ὁποῖος ἄκουσε μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον, καθὼς καὶ μὲ τὴν

Πατρική στοργή πού τὸν διακρίνει ιδιαίτερα γιὰ τοὺς νέους, γιὰ αὐτὴν τὴν τόσο ἐπιτυχημένη καὶ πρωτότυπη Μαθητικὴ Ἐσπερίδα καὶ γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν Πρακτικῶν τῆς ἀπὸ τὴ Μητρόπολὶ μας. Ἰδιαίτερα δέ, γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τῶν Ἀποφάσεων καὶ τῶν σχετικῶν Κειμένων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου, τοῦ τόσο σημαντικοῦ αὐτοῦ γεγονότος γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ μας ζωὴ, πού, δόξα τῷ Θεῷ, πραγματοποιήθηκε στοὺς καιροὺς μας.

Ἄφοῦ «*ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος ἀνοίξε τὸν ὀρίζοντά μας στὴ σύγχρονη πολύμορφη οἰκουμένη. Τόνισε τὴν εὐθύνη μας μέσα στὸν χῶρο καὶ τὸν χρό-νο, πάντοτε μὲ προοπτικὴ τὴν αἰωνιότητα. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, διατηρύν-τας ἀλύβητο τὸν Μυστηριακὸ καὶ Σωτηριολογικὸ τῆς χαρακτῆρα, εἶναι εὐαί-σθητη στὸν πόνο, στὶς ἀγωνίες καὶ στὴν κραυγὴ γιὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη τῶν λαῶν. Εὐαγγελίζεται «ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριο αὐτοῦ ἀναγγέλουσα ἐν τοῖς ἔθνεσι τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς τὰ θαυμάσια αὐτοῦ» (Ψαλμ. 95)» (Μήνυμα τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκ-κλησίας).*

Ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ 2019

† Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου *Εὐγένιος*

Προλόγισμα στην έκδοση των Πρακτικών

Μετά από την ομόθυμη απόφαση του Συλλόγου Διδασκόντων του ΓΕΛ Ατσιποπούλου, και υπό την αιγίδα της τοπικής Ενορίας, μία πρωτόγνωρη για την τοπική κοινωνία εκδήλωση πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 9 Μαΐου 2018, στη φιλόξενη αίθουσα του Πολιτιστικού Συλλόγου στο Ατσιπόπουλο. Πρόκειται για τη Θεολογική Μαθητική Εσπερίδα με θέμα: *Η Εκκλησία σε διάλογο με τον κόσμο*. Μαθητές από το Γενικό Λύκειο Ατσιποπούλου παρουσίασαν τις έξι εργασίες τους, που εκπόνησαν στο πλαίσιο του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Τα θέματα των εργασιών, διαθεματικά επεξεργασμένα, καταθέτουν απαντητικά τον θεολογικό λόγο – τον λόγο της Ορθόδοξης Εκκλησίας στα σύγχρονα προβλήματα. Με θαυμασμό και χαρά οι συμμετασχόντες, γονείς και μαθητές, οι προσκεκλημένοι τοπικοί άρχοντες, σχολικοί σύμβουλοι, εκπαιδευτικοί, οι εφημέριοι των τοπικών ενοριών, με πρώτο τον Επίσκοπο της τοπικής Εκκλησίας των Ρεθυμνίων, άκουσαν τους μαθητές-εισηγητές να παρουσιάζουν τον θεολογικό εκκλησιαστικό λόγο.

Τέσσερις από τις μαθητικές εισηγήσεις αποτυπώνουν τον λόγο της Εκκλησίας, θεματικά, όπως η παγκοσμιοποίηση, η μετανάστευση, το περιβάλλον, και δύο στοχάζονται θεολογικά σε θέματα τέχνης και πολιτισμού. Καρπός επίπονης εργασίας οι εισηγήσεις, εκπονημένες μέσα στις πιεστικές συνθήκες του εκπαιδευτικού μας συστήματος, αποτυπώνουν την απαίτηση των μαθητών για ένα νέο εκπαιδευτικό σύστημα, που δεν θα συνθλίβει τη δημιουργικότητα και τα όνειρά τους μέσα στον παπαγαλισμό, στην κατακερματισμένη γνώση, στη βαθμοθηρία. Ανακαλύπτουν τον ευαγγελικό λόγο και αναδεικνύουν την ανάγκη να ακουστεί με παρηρησία ο λόγος αυτός, ως απάντηση «εν ελευθερία και αγάπη» στον αυξανόμενο αμοραλισμό, στην ατομοκρατία, στον ψευδοευδαιμονισμό, στην αποξένωση του σύγχρονου κόσμου. Καταθέτουν τον ευαγγελικό λόγο ως προφητική μαρτυρία και πρόσκληση συμπεριφοράς με τον Χριστό, που μεταμορφώνει τον κόσμο μας σε κόσμο αγάπης, δικαιοσύνης και ειρήνης. Τον αναγγέλλουν ως κάλεσμα επιστροφής στις γνήσιες αξίες και τις αρετές του τόπου μας, της ιστορίας και του πολιτισμού μας. Προσεγγίζουν και διαλαλούν μέσα από τις μαθητικές εισηγήσεις τον λόγο της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Εκκλησίας, που έγινε πριν δυο χρόνια στο Κολυμβάρι και που διακηρύσσει την ελπίδα και τη βεβαιότητα πώς το κακό «δεν έχει τον τελευταίο λόγο στην ιστορία και δεν πρέπει να αφεθή να κατευθύνει την πορεία της».

Η Εσπερίδα αυτή σηματοδοτεί μια ζωντανή παρουσία του Λυκείου μας στη ζωή του τόπου μας. Παρουσία μορφωτικής και πολιτιστικής προσφοράς στους ανθρώπους του τόπου μας, πρώτιστα στους μαθητές μας, στα νιάτα αυτού του τόπου, που συντε-

λείται στο ξεκίνημά της με τη δημιουργική παρέμβαση των ίδιων των μαθητών του Σχολείου μας.

Ανταποκρινόμενοι στην πρόταση του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη μας κ.κ. Ευγενίου, καταθέτουμε τις μαθητικές εισηγήσεις της Εσπερίδας για την «ανά χείρας» έκδοση των Πρακτικών της, ευχαριστώντας τον για τη μεγάλη τιμή και ευλογία που χαρίζει στο Σχολείο μας και στους μαθητές μας. Και κλείνουμε με την ευχή και την προτροπή η δημιουργική αυτή μαθητική παρουσία να έχει συνέχεια και να βρει μιμητές παντού, στον τόπο μας και στον ευρύτερο εκπαιδευτικό χώρο.

Ο Διευθυντής του ΓΕΛ Ατσιποπούλου

Ιωάννης Κανιολάκης

Θεολόγος

*Στιγμιότυπο από τον χαιρετισμό του Διευθυντή του ΓΕΛ Ατσίποπουλου
Ιωάννη Κανιολάκη.*

Ιωάννης Κανιολάκης
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΓΕΛ ΑΤΣΙΠΟΠΟΥΛΟΥ

Χαιρετισμός

οφειλόμενη τιμή ανήκει αποκλειστικά στους μαθητές μας που μας συγκέντρωσαν στον χώρο τούτο για να μας παρουσιάσουν τους καρπούς μιας επίπονης και πρωτόγνωρης γι' αυτούς προσπάθειας. Να αποτυπώσουν, δηλαδή, τις γνώσεις εκείνες που αποκόμισαν από τη μελέτη κειμένων με ιδιαίτερη σημασία και αξία, και κυρίως να μας τις παρουσιάσουν, αναλαμβάνοντας ρόλους που ενδεχομένως ταιριάζουν στις μελλοντικές επιδιώξεις τους.

Η χαρά και η τιμή αυτής της συνάντησής μας είναι και η ευχή όλων μας στους μαθητές μας αυτούς, αλλά και σε όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες του σχολείου μας. Ευχή, που θα τους συνοδεύει στις δύσκολες προσπάθειες που τους περιμένουν, σε μια πορεία επίπονη, ωστόσο ελπιδοφόρα, γι' αυτούς που αποτελούν το μέλλον του τόπου μας και προορίζονται να πάρουν στα χέρια τους τις τύχες του. Σ' αυτό το ταξίδι της γνώσης και της κρίσης, στη δοκιμασία της προσωπικής ωρίμασης, στο άθλημα της προσοικειώσης των αξιών και των παραδόσεων του τόπου μας, στους οραματισμούς για έναν κόσμο καλύτερο από αυ-

τόν που εμείς τους παραδίδουμε, τους συνοδεύει η δική μας συμπαράσταση και συνέργεια.

Όλα τούτα προσλαμβάνουν μεγαλύτερη αξία, αν σκεφτούμε μέσα σε ποιες συνθήκες οι μαθητές μας μοχθούν για το μέλλον τους. Μιλάμε για ένα εκπαιδευτικό σύστημα που συνθλίβει μέσα στον βαθμοθηρικό ανταγωνισμό, στην κατακερματισμένη γνώση και στον παπαγαλισμό κάθε δημιουργικότητα. Ένα σχολείο βαρετό, υποταγμένο στην παραπαιδεία, χρήσιμο μόνο για την απόκτηση ενός τίτλου εισαγωγής σε ανώτερα εκπαιδευτικά Ιδρύματα ή στην παραγωγή και στις διάφορες υπηρεσίες, χωρίς κανένα αντίκρισμα στην κατά κεφαλήν καλλιέργεια, στην αληθινή γνώση, στην κριτική ικανότητα, σε αξίες και σε πολιτισμό. Σήμερα οι μαθητές μας, με τον δικό τους τρόπο, μάς καταθέτουν την αντίθεσή τους σ' αυτό το Σχολείο, και αναδεικνύουν την ανάγκη για ένα νέο Σχολείο ανοικτό στις πραγματικές ανάγκες της νέας γενιάς και της κοινωνίας γενικότερα.

Τούτη η μαθητική Εσπερίδα πραγματοποιείται στον ορυμαγδό γεγονότων και καταστάσεων μιας γενικευμένης κρίσης, κρίσης όμως ηθικής, κρίσης αξιών και πολιτισμού.

Ζούμε πράγματι σε έναν κόσμο που έχει κυριευθεί από τον ανταγωνισμό, την ατομοκρατία, τον ωφελιμισμό και τον ηδονισμό. Ένας διαρκής αμοραλισμός, σχεδιασμένος και κατευθυνόμενος, κατακλύζει τη ζωή και απειλεί αξίες, αρετές, παραδόσεις. Στο όνομα του ατομικού δικαιώματος καταπατούνται αξίες και παραδόσεις που αιώνες τώρα νοηματοδοτούσαν την προσωπική και κοινωνική ζωή. Πολύ εύκολα, κάθε αντίσταση στις λεγόμενες προοδευτικές μεταρρυθμίσεις στιγματίζεται ως σκο-

ταδισμός και συντήρηση. Είναι καιρός, επιτέλους, να αρθρωθεί από όλους λόγος αντίστασης σε τούτο τον ηθικό μαρασμό, σε ό,τι προσβάλλει το ανθρώπινο πρόσωπο, σε ό,τι αποσκοπεί στην εργαλειοποίηση του ανθρώπου.

Ο εκκλησιαστικός-θεολογικός λόγος, σε πείσμα πολλών, κομίζει διαχρονικά αλήθειες που εγκεντρίζουν την προσωπική και κοινωνική ζωή στην προοπτική ενός μεταμορφωμένου και ανακαινισμένου κόσμου, στο φως της αναστάσιμης χαράς και προσδοκίας που χάρισε στον κόσμο ο αρχηγός της Εκκλησίας, ο Εσταυρωμένος και Αναστημένος Χριστός.

Με τις εργασίες τους, που σε λίγο θα μας παρουσιάσουν οι μαθητές μας, από τούτο το φως, ή μάλλον από τούτο το «άλλομενον ὕδωρ» (για να χρησιμοποιήσω λόγους από την εορτή της Σαμαρείτιδος) αντλούν και μας προσφέρουν «ἵνα μὴ διψήσωμεν εἰς τὸν αἰῶνα». Μετασκευάζουν έτσι το μαθητικό θρανίο σε βήμα ανάδειξης και διακήρυξης του ευαγγελικού και πατερικού λόγου, δίνοντας απαντήσεις πάνω σε ποικίλα προβλήματα που βασανίζουν τον κόσμο μας. Η μαρτυρία τούτη έχει τη σημασία της, καθώς βεβαιώνει πως το κακό δεν μπορεί και δεν έχει τον τελευταίο λόγο και πως αντίθετα, μόνο το καλό και το αγαθό προορίζονται να βασιλεύσουν στη ζωή και στην ιστορία, αρκεί για τούτο να συναντηθεί η ελευθερία του ανθρώπου με την αγάπη του Δημιουργού. Η προφητική μαρτυρία του εκκλησιαστικού λόγου χρειάζεται σήμερα, όσο ποτέ, για να φωταγωγήσει τον ανθρώπινο βίο στην προοπτική ενός Πολιτισμού γνήσιου, που θα σέβεται το ανθρώπινο πρόσωπο, την κοινωνία, το περιβάλλον και θα τιμά την ιστορία και τις παραδόσεις του τόπου μας.

Επιτρέψτε μου στο σημείο αυτό μια μικρή εξομολόγηση. Αναλαμβάνοντας τις διευθυντικές μου ευθύνες στο Λύκειο Ατσιποπούλου, θεώρησα ως αποστολή μου να καταστεί ένα Σχολείο προσφοράς στον τόπο αυτό, στους ανθρώπους του και ιδιαίτερα στη νέα γενιά. Ένα Σχολείο που δεν θα προετοιμάζει ουσιαστικά μόνο για την τριτοβάθμια Εκπαίδευση αλλά θα είναι ανοικτό στα γράμματα, στον πολιτισμό, στο περιβάλλον, στην ιστορία και στις παραδόσεις του. Σήμερα, με την Εσπερίδα αυτή, και με ό,τι έγινε τούτη τη χρονιά και με ό,τι πρόκειται να γίνει στη συνέχεια, έχω τη βεβαιότητα και νιώθω τη χαρά πως όλοι μαζί βηματίζουμε πάνω στον μακρύ και επίπονο, ωστόσο αναγκαίο και ευχάριστο, δρόμο της ανάδειξης και της προσφοράς του Σχολείου. Βαδίζουμε όλοι μαζί τον δρόμο με τους εκλεκτούς και πολύτιμους συνεργάτες, τους εκπαιδευτικούς του Σχολείου μας, και με τους μαθητές μας, έχοντας τη συμπαράσταση και την αγάπη όλων των ανθρώπων αυτού του τόπου.

Τελειώνοντας, επιθυμώ εκ βάθους καρδιάς να ευχαριστήσω όλους εσάς που ανταποκριθήκατε στο κάλεσμά μας και τιμάτε σήμερα το Σχολείο μας και πρώτα απ' όλα τους μαθητές μας. Να ευχαριστήσω ιδιαιτέρως τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη μας για την ευλογία που μας παρέχει και την αγάπη του, τους εφημερίους της Ενορίας Ατσιποπούλου π. Εμμανουήλ Γιαννούλη και π. Μιχαήλ Μυστράκη που έθεσαν υπό την αιγίδα της Ενορίας Ατσιποπούλου την Εσπερίδα, και τον Πολιτιστικό Σύλλογο Ατσιποπούλου που φιλόξενα μας παραχώρησε τον χώρο του. Ευχαριστώ, τέλος, τις καθηγήτριες του Σχολείου μας κ. Κατσινέλη Ιωάννα, Μάλλιου Ελεονώρα και Φανουργάκη Αικατερίνη

για την πολύτιμη συμβολή τους στην εκπόνηση των μαθητικών εργασιών. Και, βεβαίως, τον Σύλλογο των Διδασκόντων του Σχολείου μας για την ομόθυμη σύμπλευση στην πραγματοποίηση της Εσπερίδας αυτής.

Σας ευχαριστώ πολύ!

Στέλιος Κιμιωνής.

Στέλιος Κιμιωνής
ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΗΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Ο Χριστός στο έργο του Ν. Καζαντζάκη

«Ποτέ μην αναγνωρίσεις τα σύνορα του ανθρώπου! Να σπας τα σύνορα! Ν' αρνιέσαι ό,τι θωρούν τα μάτια σου! Να πεθαίνεις και να λες: Θάνατος δεν υπάρχει!»

Ν. Καζαντζάκης, *Ασκητική*

Νίκος Καζαντζάκης γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης, στις 18 Φεβρουαρίου του 1883. Στο Ηράκλειο έλαβε τη στοιχειώδη μόρφωση κι έπειτα, το 1897, γράφτηκε στη Γαλλική Εμπορική Σχολή του Τίμιου Σταυρού στη Νάξο, όπου διδάχθηκε τη γαλλική και την ιταλική γλώσσα. Το 1902 μετακόμισε στην Αθήνα για πανεπιστημιακές σπουδές. Φοίτησε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και πήρε το δίπλωμά του με άριστα.

Ήταν συγγραφέας, δημοσιογράφος, πολιτικός, μουσικός, ποιητής και φιλόσοφος με πλούσιο λογοτεχνικό, ποιητικό και μεταφραστικό έργο. Αναγνωρίζεται ως ένας από τους σημαντικότερους σύγχρονους Έλληνες λογοτέχνες και ως ο περισσότερο

μεταφρασμένος συγγραφέας παγκοσμίως. Έγινε ακόμα γνωστότερος μέσω της κινηματογραφικής απόδοσης των έργων του *Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά*, *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται* και *Ο Τελευταίος Πειρασμός*.

Ήταν ένας από τους πιο σεβαστούς στον λαό και από τους πλέον αναγνωρισμένους στο εξωτερικό συγγραφείς. Από το 1945 έως το 1948 ήταν πρόεδρος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών. Πέθανε στο Φράιμπουργκ της Γερμανίας, στις 26 Οκτωβρίου 1957.

Για τις σχέσεις του Νίκου Καζαντζάκη με την Εκκλησία έχουν γραφεί πάρα πολλά, τις περισσότερες φορές βέβαια ανακριβή. Αποκορύφωμα όλων αυτών αποτελεί ο μύθος για τον αφορισμό και τον μη ενταφιασμό του. Το γεγονός αυτό αποτελεί μύθο που είχε δημιουργηθεί από κάποιους κύκλους θρησκευόμενων και άθεων, αντίστοιχα, οι οποίοι για δικούς τους λόγους επιζητούσαν και ήθελαν ένα αφορισμένο Καζαντζάκη. Είναι όμως βέβαιο ότι οι μύθοι συνοδεύουν μεγάλες μορφές, και τέτοιος υπήρξε ο διανοούμενος και στοχαστής συγγραφέας Νίκος Καζαντζάκης.

Αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα είναι το γεγονός ότι ο Καζαντζάκης, από τη γέννησή του στο Ηράκλειο το 1883 μέχρι και το πέρας των σπουδών του στην Αθήνα, διατηρούσε στενότατη σχέση με την Εκκλησία και αυτό, διότι έζησε σε ένα βαθιά εκκλησιαστικό οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο συνέβαλλε στη διαμόρφωση της θρησκευτικής του προσωπικότητας. Είναι γνωστό ότι όλα του τα χρήματα, ως παιδί, τα διέθετε για να αγοράζει βίους αγίων, που τους διάβαζε συνεχώς.

Αλλά και κατά τη διάρκεια των σπουδών του είχε στενή σχέση με τη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας. Έτσι άντλησε πλού-

σια στοιχεία, τα οποία υπάρχουν αποτυπωμένα στα έργα του, από τα ορθόδοξα συναξάρια αγίων και τα κείμενα των πατέρων της Εκκλησίας.

Ο Καζαντζάκης ούτε καταδικάστηκε ούτε αφορίστηκε από την Εκκλησία. Πρέπει να τονιστεί ότι ούτε αίρεση επεδίωξε να κηρύξει, ούτε επιχείρησε να διαδοθούν οι απόψεις του ως θεολογικές αντιλήψεις, ώστε να ακυρώσει το πρόσωπο και το έργο του Χριστού ή να διασπάσει την εκκλησιαστική ενότητα. Γι' αυτό η Εκκλησία ούτε επέβαλε τελικά την απαγόρευση των βιβλίων του, ούτε τον αφόρισε ή δεν τον κήδεψε, όπως δυστυχώς έχει καλλιεργηθεί να νομίζεται.

Αρχή του προβλήματος μπορούμε να θεωρήσουμε το 1954, όταν ο Πάπας αναγράφει το βιβλίο του Καζαντζάκη *Ο Τελευταίος Πειρασμός* στα απαγορευμένα βιβλία. Ο Καζαντζάκης τηλεγραφεί στο Βατικανό με τη φράση του χριστιανού απολογητή Τερτυλλιανού: «*Ad tuum, Dominen, tribunal appelo*» (Στο δικαστήριό σου ασκώ έφεση, ω Κύριε!). Το ίδιο πράττει με τόλμη προς την επικείμενη απειλή για αφορισμό του ιδίου και των έργων του, απαντώντας στην Ορθόδοξη Ιεραρχία στην Αθήνα με τον πλέον συγκλονιστικό τρόπο: «*Με καταραστήκατε, Άγιοι Πατέρες, εγώ σας δίνω την ευχή μου. Εύχομαι η συνείδησή σας να είναι τόσο καθαρή όσο η δική μου και να είστε τόσο ηθικοί και θρησκευόμενοι όσο είμαι εγώ*».

Η θεία Πρόνοια όμως έλαμψε στο πρόσωπο του μακαριστού Οικουμενικού Πατριάρχου Αθηναγόρα Α', ο οποίος απέτρεψε τον αφορισμό του μεγάλου Κρητικού και έσωσε, την τελευταία στιγμή, την αξιοπρέπεια και την ανθρωπιά του σώματος της Εκκλησίας. Η φωτισμένη μορφή του εξέφρασε εκείνη τη στιγμή

το σώμα της αληθινής Εκκλησίας, καθώς με υψηλή πνευματική καλλιέργεια και περίσσευμα ψυχής έδωσε νέα πνοή στα εκκλησιαστικά πράγματα, όντας η φωνή της αληθινής Εκκλησίας και γράφοντας Ιστορία.

Στη δημιουργία, διαμόρφωση και διάδοση του μύθου για την απουσία της Εκκλησίας από την κηδεία του Νίκου Καζαντζάκη επέδρασαν και τα πρόσωπα. Συγκεκριμένα ο Αθηνών Θεόκλητος εκλήθη να «αντιμετωπίσει» την έλευση της σορού του Καζαντζάκη στην Αθήνα. Η εντύπωση ότι ο Καζαντζάκης δεν ενταφιάστηκε από την Εκκλησία προέκυψε από το γεγονός ότι ο Αθηνών Θεόκλητος, που είχε εκλεγεί τον Αύγουστο του 1957, δεν επέτρεψε να εισέλθει η σορός του Καζαντζάκη στην Αθήνα το βράδυ της Κυριακής 4 Νοεμβρίου 1957. Το γεγονός αυτό, σημαντικότερο και αναμφίβολα υποτιμητικό για ένα διανοούμενο και στοχαστή που σ' όλη του τη ζωή αναζητούσε τον Θεό, έρχεται να προστεθεί στην απαγόρευση της κυκλοφορίας των βιβλίων του. Η σορός του Καζαντζάκη έφτασε στη γενέτειρά του, το Ηράκλειο της Κρήτης, τη Δευτέρα 5 Νοεμβρίου και τέθηκε σε λαϊκό προσκύνημα στον Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Μηνά έως τις 11 το πρωί της επόμενης ημέρας. Ξεκίνησε η νεκρώσιμη ακολουθία προεξάρχοντος του Μητροπολίτη Κρήτης. Ο Κρήτης Ευγένιος έπραξε το αυτονόητο, κήδεuse μία από τις μεγαλύτερες προσωπικότητες που έχει αναδειξει η πόλη του Ηρακλείου και η Κρήτη, παρόλες τις αντιδράσεις.

Γύρω από τον Άγιο Μηνά έκαιγαν εφημερίδες και φώναζαν φανατικοί και ακραίοι θρησκευόμενοι, κατά την ώρα της κηδείας. Στην κηδεία παρέστησαν ο Υπουργός Παιδείας και Θρησκευ-

μάτων, αρχηγοί κομμάτων, βουλευτές, πρόεδροι και δήμαρχοι, δημοσιογράφοι, καλλιτέχνες, καθηγητές, ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Ιωάννης Κακριδής κ.ά. Συνεπώς, ο Καζαντζάκης δεν αφορίστηκε ποτέ από την Εκκλησία και ετάφη κανονικά, προεξάρχοντας μάλιστα της νεκρώσιμου ακολουθίας του Κρήτης Ευγένιου.

Το πρόβλημα των σχέσεων του Καζαντζάκη με την Εκκλησία, και ειδικότερα τα θρυλούμενα περί αφορισμού του και μη ενταφιασμού του από την Ορθόδοξη Εκκλησία, είναι επιμέρους ζήτημα των σχέσεων που είχε ο μεγάλος διανοούμενος και στοχαστής με τον Θεό, την πίστη και την Εκκλησία. Βέβαια οι μύθοι αυτοί βοηθήθηκαν από την κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα της εποχής και από τη δυσπιστία συγκεκριμένων κοινωνικών δυνάμεων προς την Εκκλησία.

Αποφασιστικής σημασίας γεγονός, για τη σχέση του Καζαντζάκη με την Εκκλησία, συνιστά η μετάβασή του στο Παρίσι και οι σπουδές του κοντά στον πανθεϊστή φιλόσοφο Henri Bergson, καθώς και η βαθιά μελέτη του έργου του φιλοσόφου Friedrich Nietzsche. Έτσι άρχισε να διαμορφώνει το όραμα μιας νέας παγκόσμιας φυσικής θρησκείας, στο κέντρο της οποίας δεν θα ήταν πλέον ο Θεός αλλά ο αγωνιζόμενος άνθρωπος. Ο αληθινός Χριστός, κατά τον Καζαντζάκη, περπατάει και αγωνίζεται μαζί με τους ανθρώπους. Στους *Αδερφοφάδες* αναφέρει χαρακτηριστικά:

Δε γίνεται, συλλογίζονταν ο παπά-Γιάνναρος, ακόμα και τα θεριά, οι λύκοι, τα τσακάλια, τ' αγριογούρουνα, έχω ακουστά, τις άγιες ετούτες μέρες χωρίς να ξέρουν το γιατί, μερώνουν μια στάλα· τα θεριά δεν ξέ-

ρουν ποιος είναι αυτός που φωνάζει, μα οι άνθρωποι το ξέρουν, είναι ο Χριστός. Γιατί, μαθές, ο Χριστός δεν κάθεται απάνω από τα σύννεφα, σε θρόνο, όχι· παλεύει απάνω στα χύματα, πονάει κι αυτός, αδικείται κι αυτός και πεινάει και σταυρώνεται μαζί μας. Ακούν οι άνθρωποι όλη τη Μεγάλη Βδομάδα την κραυγή του Χριστού που πονάει, δε γίνεται το λοιπόν, θα πονέσει κι η καρδιά τους.

Κάτω από αυτό το πρίσμα της θεώρησης του θεού ως ανθρώπου, κατανοεί, μεταχειρίζεται και αναπλάθει ριζικά το πρόσωπο του Χριστού, γεγονός που αποτέλεσε το σημείο τριβής των σχέσεών του με τον Ρωμαιοκαθολικισμό και την Εκκλησία της Ελλάδος. «*Το είπα και το ξαναλέω*», λέει χαρακτηριστικά, «*ο αληθινός Χριστός περπατάει κι αγωνίζεται και σταυρώνεται κι ανασταίνεται μαζί με τους ανθρώπους*».

Η προσπάθειά του να τον κατανοήσει μόνο ως άνθρωπο, με όλα τα πάθη και τις αδυναμίες ενός αγωνιζόμενου «Οδυσσέα» της ζωής και όχι ως το πρόσωπο του θεανθρώπου και Σωτήρα, όπως τον αποδέχεται η Εκκλησία, τον οδήγησαν σε έναν σκληρό και αντικεκκλησιαστικό τρόπο μεταχείρισης του προσώπου του Χριστού στο έργο του, ώστε να κατηγορηθεί από μέλη της Εκκλησίας για «*ασέβεια*» και «*βλασφημία*».

Ο Θεός στο έργο του Καζαντζάκη ενανθρώπησε για το γένος των ανθρώπων, σαρκώθηκε καταξιώνοντας τον άνθρωπο. Έτσι ο Καζαντζάκης δεν τονίζει απλώς, αλλά υπερτονίζει την ανθρώπινη φύση του Χριστού, ρίχνοντας άπλετο φως στην ανθρώπινη φύση του Θεανθρώπου, εκφράζοντας έτσι την αγωνία της ψυχής του για την καθολική σωτηρία του ανθρώπου.

Ο Καζαντζάκης οραματίζεται όχι έναν ταπεινό και έτοιμο να θυσιαστεί Μεσσία, αλλά έναν αγωνιστή Χριστό μέσα από τον χριστιανικό υπερανθρωπισμό που τον διακατέχει. Ενδιαφέρεται περισσότερο για την ανθρώπινη φύση του Ιησού, ως ανθρώπου αγωνιστή που οδηγείται με πείσμα στον Γολγοθά και στη Σταύρωση. Στον *Τελευταίο Πειρασμό* αναφέρει:

Το βιβλίο τούτο δεν είναι βιογραφία, είναι εξομολόγηση του αγωνιζόμενου ανθρώπου. Δημοσιεύοντάς το έκαμα το χρέος μου· το χρέος ενός ανθρώπου που πολύ αγωνίστηκε, πολύ πικράθηκε στη ζωή του και πολύ έλπισε. Είμαι βέβαιος πως κάθε λεύτερος άνθρωπος που θα διαβάσει το βιβλίο ετούτο, το γεμάτο αγάπη, θ' αγαπήσει περισσότερο παρά ποτέ, καλύτερα παρά ποτέ, το Χριστό.

Ο Χριστός του Καζαντζάκη είναι ουσιαστικά ένας άλλος, ένας διαφορετικός Χριστός από τον αληθινό Ιησού Χριστό που ενανθρώπησε για να σώσει τον κόσμο. Ο Χριστός του Καζαντζάκη είναι ένας στρατευμένος στη συμφιλίωση και την ανιδιοτελή αγάπη άνθρωπος, που αντιστέκεται στην υλιστική ευημερία του αστού της εποχής του. Στον *Τελευταίο Πειρασμό* αναφέρει:

Κάθε άνθρωπος είναι θεάνθρωπος, σάρκα και πνέμα· να γιατί το μυστήριο του Χριστού δεν είναι μονάχα μυστήριο μιας ορισμένης θρησκείας· είναι πανανθρώπινο· σε κάθε άνθρωπο ξεσπάει η πάλι Θεού κι ανθρώπου, και συνάμα η λαχτάρα της φιλίωσης. Τις περισσότερες φορές η πάλι αυτή είναι ασύνειδη, βαστάει λίγο, δεν αντέχει μια αδύνατη ψυχή ν' αντιστέκεται καιρό πολύ στη σάρκα· βαραίνει, γίνεται κι αυτή σάρκα, κι ο αγίνας παίρνει τέλος. Μα στους υπεύθυνους ανθρώπους,

*που έχουν μερόνυχτα καρφωμένα τα μάτια τους στο ανώτατο Χρέος, η
πάλη ανάμεσα στη σάρκα και στο πνέμα ξεσπάει χωρίς έλεος και μπο-
ρεί να βαστάξει ως το θάνατο.*

Στο βιβλίο του *Τερτσίνες* λέει χαρακτηριστικά:

*Βοήθεια, Πατέρα! Βοήθεια, να νικήσω την μορφοιά, τη μυρωδιά του
κόσμου!*

Ο Χριστός στον Καζαντζάκη υπάρχει και λειτουργεί ως πολέμιος κάθε είδους υποκρισίας, ως γνήσιος αντιεξουσιαστής, όχι του κόσμου, αλλά της κοσμικής εξουσίας και του κοσμικού φρονήματος, του μορφώματος εκείνου που υποδουλώνει τον άνθρωπο, φανερώνοντάς μας έναν τρόπο μιας άλλης ζωής, μιας ζωής που ούτε καν υποψιαστήκαμε, όντας δέσμοι κανόνων και επιταγών μιας θρησκείας ενάντιας στην αληθινή πίστη και ζωή. Ο Χριστός δεν υπήρξε ποτέ εγκλωβισμένος στα όρια ενός κατεστημένου συστήματος, αλλά πάντα ζούσε ως ταπεινός και πένης στο πλευρό των αφανών και των ταπεινών, των πονεμένων κι αβέβαιων, αυτών που έμαθαν να πονούν και να αγαπούν κι έτσι να σώζουν την ανθρωπιά τους. Λέει χαρακτηριστικά στον *Φτωχούλη του Θεού*:

Και η αγία Απλότητα; – Πάει κι αυτή, αδερφέ μου Φραγκίσκο· άνοιξαν καινούριες σχολές, τρέχουν άλλοι στην Μπολόνια, άλλοι στο Παρίσι, και σπουδάζουν πώς να καλιγώσουν τον φύλλο· μαζεύουν χοντρά βιβλία, ανεβαίνουν στον άμβωνα, βγάζουν λόγους, ιδρύνουν και ξεδρνούν για ν' αποδείξουν πως ο Χριστός είναι Θεός, πως σταυ-

ρώθηκε και πως την τρίτη μέρα αναστήθηκε· και τόσο τα μπερδεύουν, που το μυαλό σασίζει κι η καρδιά του ανθρώπου παγώνει. Από τη μέρα που άρχισαν οι σοφοί να μιλούν, έπαψε ο Χριστός ν' ανασταίνεται.

Όταν όλες οι πόρτες κλείνουν ανοίγει την πόρτα της καρδιάς του, κι όταν ακολουθήσει τον δρόμο του Χριστού δεν θα είναι μόνος μέσα στη μοναξιά, μέσα στη φοβερή ερημία του πλήθους, μα θα έχει δίπλα του τον πιο αληθινό, τον πιο πιστό φίλο, εκείνον που δεν θα τον εγκαταλείψει ποτέ, τον Χριστό. Ο σταυρωμένος Χριστός αποτελεί το κατεξοχήν σύμβολο-πρότυπο του διωκόμενου ανθρώπου, το πρόσωπο στο οποίο βρίσκει καταφύγιο ο διωγμένος από τη σκληρότητα των ανθρώπων, ο γεμάτος πόνο άνθρωπος, αντιμέτωπος σε μια άνιση αναμέτρηση με την πλειοψηφία της αδικίας. Όταν όλες οι πόρτες κλείνουν, ο Χριστός ανοίγει την πόρτα της καρδιάς του. Στον *Τελευταίο Πειρασμό* λέει:

Μα ο Ιησούς ακροστάθηκε· ο Ματθαίος, όρθιος απόξω από την παράγκα, κρατούσε στα δάχτυλά του το καλέμι, κοντανάσαινε και δεν κάτεχε τι να κάμει — να μείνει, δειλιαζε, να μπει στην παράγκα, δεν ήθελε· καιρό τύρα λαχάριζε να δει από κοντά τον καινούριο προφήτη, που κηρύχνει πως όλοι οι άνθρωποι είναι αδέρφια· δεν είναι ετούτος που είπε μια μέρα: «Πιο πολύ αγαπάει ο Θεός τον αμαρτωλό που μετανιώνει από τον άνθρωπο που ποτέ του δεν αμάρτησε»; Και μιαν άλλη μέρα δεν είπε: «Εγώ δεν ήρθα για τους ενάρετους στον κόσμο· ήρθα για τους αμαρτωλούς· με αυτούς μου αρέσει να μιλή και να τρώγω»; Και μιαν άλλη μέρα που τον ρώτησαν: «Ραββί, ποιό 'ναι τ' όνομα το αληθινό του Θεού»; αυτός αποκρίθηκε: «Αγάπη».

Σας ευχαριστώ πολύ!

Ηλιάνα Λιβανού.

Ηλιάνα Λιβανού
ΜΑΘΗΤΡΙΑ ΤΗΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Εκκλησιαστικός λόγος και σύγχρονη νεότητα

ας ευχαριστούμε θερμά για την παρουσία σας σήμερα εδώ που εμείς παίρνουμε το θάρρος να σας μιλήσουμε για θέματα με θρησκευτικό περιεχόμενο. Πιο συγκεκριμένα, εγώ θα αναφερθώ στη σύγχρονη νεολαία και τη θέση που έχει η Ορθόδοξη Εκκλησία απέναντι σ' αυτή.

Είναι σαφές, πως η επαφή και η επικοινωνία της Εκκλησίας με τους νέους της πατρίδας μας είναι σήμερα προβληματική. Η εξήγηση αυτού του φαινομένου πρέπει να αναζητηθεί και από τους δύο παράγοντες, δηλαδή και από την Εκκλησία και από τη νεολαία. Έτσι, στο συγκεκριμένο θέμα, θα μου επιτρέψετε να επιχειρήσω μία ψηλάφηση των στοιχείων που αποτρέπουν ή που ευνοούν τη σύγχρονη νεολαία να σχετισθεί με την Εκκλησία και, ακόμα, να καταθέσω την άποψή μου για το πώς η Εκκλησία μπορεί να προσεγγίσει και να σχετισθεί με τη νεολαία.

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθούν μερικά στοιχεία που αφορούν τη σύγχρονη νεολαία. Τα στοιχεία αυτά είναι γνωστά σε όλους, και στους λειτουργούς της Εκκλησίας, και όλοι ανα-

φέρονται συνεχώς σε αυτά. Εκείνο, όμως, που χρειάζεται είναι να εμβαθύνουν και να επιστημάνουν τις επιδράσεις και τις συνέπειες που επιφέρουν τα στοιχεία αυτά στις συνειδήσεις και τον τρόπο ζωής των σημερινών εφήβων.

- α. *Η καταναλωτική κοινωνία.* Η κοινωνία της ευημερίας και της αφθονίας που αποπροσανατολίζει, εντελώς, τους εφήβους, προβάλλοντας περισσότερο τα υλικά αγαθά, ενώ, ταυτόχρονα, αποκρύπτει την πνευματική κοινωνία αυτή.
- β. *Η τεχνολογία.* Η ανάπτυξη της επιστήμης είναι κατ' εξοχήν δώρο του Θεού στην ανθρωπότητα. Όμως, η σύγχρονη κοινωνία προσδίδει στην τεχνολογία ένα μεσσιανικό χαρακτήρα, δηλαδή η τεχνολογία με άλλα λόγια προβάλλεται ως θεότητα, που, ως «από μηχανής θεός», πρόκειται να επιλύσει όλα τα προβλήματα της ζωής και ευτυχίας των ανθρώπων.
- γ. *Ο ερωτισμός.* Βεβαίως, υπάρχουν κι άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τους εφήβους, όπως είναι ο έρωτας, που στη σημερινή εποχή, έχει πάρει άλλη διάσταση, δηλαδή υπάρχει μια έξαρση ερωτισμού. Ο έρωτας, ως συναίσθημα και ως υπαρξιακή σχέση, προβάλλεται απογυμνωμένος από κάθε ανθρωπινή αξιοπρέπεια και ηθική, και όλο αυτό το φαινόμενο δεν μοιάζει με τον γνήσιο έρωτα.
- δ. *Η νοοτροπία της καλοπέρασης,* δηλαδή αυτός ο μοντέρνος τρόπος ζωής που κάνει τους νέους να αναζητούν την καλοπέραση, δηλαδή μία ανέμελη ζωή, χωρίς ηθικές αναστολές και πνευματικές αξίες και προδιαγραφές.

Τα στοιχεία αυτά της σύγχρονης εποχής, από το ένα μέρος, δυσχεραίνουν τη σχέση της νεολαίας με την Εκκλησία, από την άλλη, όμως, μπορούμε να πούμε πως και την ευνοούν. Το κακό, ως γνωστόν, έχει και τη «θετική» του πλευρά. Έτσι προκύπτουν:

- ▣ *Η λειτουργία της πατρότητας και της μητρότητας.* Η κρίση της σύγχρονης οικογένειας προκαλεί πρόβλημα στα παιδιά. Τα σύγχρονα παιδιά μεγαλώνουν χωρίς τους γονείς τους. Το πρόβλημα των διαζυγίων αυξάνεται. Έτσι, στον χώρο της Εκκλησίας, σημαντικό ρόλο παίζει ο θεσμός της Πνευματικής Πατρότητας, όπως τονίζει ο Απόστολος Παύλος: «Εὰν μύριους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ ἄλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας». Ποτέ άλλοτε τόσα παιδιά δεν είχαν τόσο πολύ ανάγκη την Πνευματική Πατρότητα, όσο τα παιδιά της εποχής μας.
- ▣ *Η απογοήτευση από τους κοινωνικούς ηγέτες και τις πολιτικές ιδεολογίες.* Το φαινόμενο ξεκινάει από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Πολιτικοί, κοινωνικοί και θρησκευτικοί ηγέτες, που είχαν θεοποιηθεί κατά τη διάρκεια του πολέμου και τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, «έπεσαν» αργότερα και τα πολιτικά συστήματα κλυδωνίστηκαν και έπαψαν να εμπνέουν. Εδώ η Εκκλησία μπορεί με τον λόγο της να εμπνεύσει τους νέους ανθρώπους σε νέα κοινωνικά οράματα, σε ένα κόσμο ειρήνης, δικαιοσύνης και συναδέλφωσης.

Υπάρχουν όμως κι άλλα φαινόμενα που ευνοούν αυτή τη σχέση, όπως το γεγονός ότι η Εκκλησία βρήκε λύση στο πρόβλημα της αποπροσωποποίησης της σύγχρονης κοινωνίας, καθώς υποστηρί-

ζει πως η Ορθόδοξη Εκκλησία, η οποία χαρακτηρίζεται ως θεμέλιο της ανθρωπολογίας της, έχει την ιδιαιτερότητα και το ανεπανάληπτο πρόσωπο, όπως το καταφάσκει η βαπτισματική ονοματοδοσία.

Επιπρόσθετα, η Εκκλησία μας αντιμετώπισε τον δύσκολο χειρισμό του ερωτισμού, καθώς φανερώνει την πρόθεσή της να βοηθήσει όλα τα παιδιά να ξεπεράσουν τα αδιέξοδά τους, προτείνοντας ως μοναδική διέξοδο την Πνευματική Πατρότητα, τον Καλό Πνευματικό Πατέρα, ο οποίος θα ασκεί το αγιοπνευματικό αυτό λειτούργημα όχι ως δικαστής αλλά ως πατέρας, ως ποιμένας και ως ιατρός.

Η δυναμική προσέγγιση της νεολαίας εκ μέρους της Εκκλησίας ήταν πολύ δυνατή. Η Εκκλησία ενδιαφέρεται για τη νεολαία και πραγματοποιεί ορισμένες δραστηριότητες, όπως ανέφερα προηγουμένως. Ως γνωστό, όμως, ο λόγος της Εκκλησίας, τόσο προς τους νέους όσο και προς τους μεγάλους, είναι συνήθως τυποποιημένος και περιορίζεται σε κοινότοπα θέματα, τα οποία δεν αγγίζουν τους εφήβους. Όμως, εκείνο που χρειάζεται είναι, νομίζω, μία επανεκτίμηση του εκκλησιαστικού και θεολογικού οπλοστασίου, ώστε να αξιοποιηθούν τα πιο δυναμικά στοιχεία που διαθέτει.

Θα σας αναφέρω, αυτήν τη στιγμή, ένα παράδειγμα από το στρατιωτικό οπλοστάσιο. Οι σύγχρονοι στρατοί χρησιμοποιούν, ασφαλώς, τα καθιερωμένα συμβατικά όπλα, αλλά διαθέτουν επιπλέον και τα σύγχρονα «έξυπνα όπλα», smartweapons, τα οποία είναι περισσότερο αποτελεσματικά. Το ίδιο πρέπει να κάνει και η Εκκλησία. Μερικά από τα smartweapons του εκκλησιαστικού και θεολογικού οπλοστασίου, ειδικότερα, για μια προσέγγιση της σύγχρονης νεολαίας, είναι, νομίζω, τα εξής:

- ▣ *Η πρόσληψη του υλικού στοιχείου στον χώρο της Ορθόδοξης Εκκλησίας.* Η μόνιμη κατηγορία των κοσμικών και προοδευτικών, δήθεν, κύκλων είναι ότι ο χριστιανικός τρόπος ζωής είναι άσαρκος και πως η Εκκλησία ενδιαφέρεται μόνο για την ψυχή. Η «ρεττινιά» αυτή μαζί με την άγνοια κρατούν ένα μεγάλο πλήθος νέων και μορφωμένων ανθρώπων μακριά από την πίστη της Εκκλησίας. Γι' αυτό χρειάζεται μία δυναμική απάντηση του εκκλησιαστικού και θεολογικού λόγου στο μεγάλο αυτό ψέμα. Η αλήθεια, όμως, έπρεπε να τονισθεί και να εξηγηθεί από την Εκκλησία, ιδιαίτερα στους νέους, για το πώς η Εκκλησία μας, σε αντίθεση μάλιστα προς τη Δυτική Εκκλησία, αντιμετωπίζει θετικά την ύλη και το σώμα του ανθρώπου. Τα υλικά στοιχεία, το νερό, το ξύλο, τα προϊόντα της γης, το χρώμα, τον ήχο, τη φωνή, τη μουσική, τη θάλασσα, τα πάντα, τα καθαίρει, τα μεταμορφώνει, τα ανακαινίζει και τα εξαγιάζει.
- ▣ *Η Ορθοδοξία ως πολιτισμός.* Μία δεύτερη κατηγορία, που εκτοξεύεται εναντίον της Εκκλησίας, είναι ότι ενδιαφέρεται μόνο για την άλλη, τη μέλλουσα ζωή και ότι αδιαφορεί για την παρούσα και τα καθημερινά προβλήματα των ανθρώπων. Ωστόσο, η κατηγορία αυτή είναι κατά το ήμισυ σωστή, γιατί η Εκκλησία περιορίστηκε στο τελετουργικό μέρος. Η πλήρης αλήθεια, όμως, είναι, ότι ο ορθόδοξος τρόπος ζωής «αγκαλιάζει» όλους τους τρόπους ζωής και όλες τις εκφάνσεις της ζωής και δημιουργεί μία κοινότητα, ένα πολιτισμό. Σε αυτό το σημείο αξίζει να καταδειχθεί ο θησαυρός του ελληνορθόδοξου πολιτισμού, όπως αυτός διαμορφώθηκε και βιώθηκε στη χιλιόχρονη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Για το πώς μέσα στο

φως, την αλήθεια και την ελευθερία της Ορθοδοξίας διαμορφώθηκε το Κράτος, η Δικαιοσύνη, η Τέχνη, η Παιδεία και γενικά ο Πολιτισμός.

Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι η Εκκλησία, για την επικοινωνία της με τους νέους, χρησιμοποιούσε, σχεδόν αποκλειστικά, τον λόγο, κυρίως στην Προφορική Κατήχηση. Όμως πλέον είναι αναγκαίο στην ποιμαντική τακτική της η Εκκλησία να έχει τη δυνατότητα να εναλλάσσει τα μέσα και τους τρόπους προσέγγισής της. Τέτοια εναλλακτικά μέσα, εφόδια ή όπλα διαθέτει πλούσια η Ορθόδοξη Παράδοσή μας, όπως, για παράδειγμα: οι εικόνες και γενικά η εκκλησιαστική τέχνη, τα σύμβολα, η ιστορία, το Συναξάρι των Αγίων, η κοινή ζωή των Ορθόδοξων, ο Ορθόδοξος λαϊκός πολιτισμός, τα ήθη και τα έθιμα του ελληνικού λαού και τα κατά τόπους ιερά προσκυνήματα.

Τη σχέση των νέων με την Εκκλησία τη δυσχεραίνει ή την καθιστά ανέφικτη ο ογκόλιθος του σύγχρονου ερωτισμού και, ειδικότερα, η κοινή άποψη, τόσο των νέων όσο και του κοινωνικού και κουλτουριάρικου περίγυρου, ότι τα θέματα που σχετίζονται με τον ερωτισμό δεν αντιμετωπίζονται, αλλά είναι εγγενή και ο νέος να τα αποδέχεται ως φυσιολογικά. Αναφέρομαι εδώ, δηλαδή, στο θέμα των ερωτικών παρεκτροπών. Εδώ αξίζει να αναφερθούν τα εξής: Πρώτον, ο άνθρωπος δεν μπορεί να αλλάξει τη φύση του, την ύπαρξή του, όμως μπορεί να τη διαμορφώσει και να τη βελτιώσει. Με άλλα λόγια, ο άνθρωπος δεν μπορεί να γίνει Άγγελος, όμως μπορεί να γίνει Άγιος. Ο Θεός, για τη διατήρηση της ανθρώπινης ύπαρξης, όσο και για την τελείωση και την

ολοκλήρωσή της, έδωσε τη μοναδική και εκπληκτική δυνατότητα, τη δυνατότητα της τροπής, της αλλαγής. Η ανθρώπινη ύπαρξη μπορεί να στραβώσει, να αρρωστήσει, να αλλοτριωθεί από το Κακό. Μπορεί, όμως, να ελευθερωθεί από τα πλοκάμια του Κακού, μπορεί να στραφεί στη φυσική της κατάσταση, δηλαδή στο Καλό, να ισιώσει τον κορμό της και να υψώσει το κεφάλι της, ώστε να βλέπει τον ουρανό και τον ήλιο. Δεύτερο, η τροπή αυτή και η διόρθωση της ύπαρξης δεν γίνεται με ανθρώπινα μέσα, αλλά με την παντοδύναμη θεϊκή ενέργεια, που στην Εκκλησία μεταγγίζεται μυστηριακά. Για τον νέο που θα αποφασίσει να αντιμετωπίσει την ερωτική ζωή ή να διορθώσει την ύπαρξή του στο θέμα αυτό, στα πλαίσια της μυστηριακής χαρισματικής θεϊκής ενέργειας, δεν υπάρχει το «δεν μπορώ».

Η Εκκλησία, μακριά από εγκλωβισμούς σε σχήματα του παρελθόντος, προσπαθεί να ανοίξει διάλογο πάνω στα ζητήματα της λατρευτικής γλώσσας, των προγαμιαίων σχέσεων, της ιερολογίας του γάμου, της ποιμαντικής της μέριμνας για την οικογένεια και την πραγματική συμμετοχή του λαού στην αληθινή λατρεία. Για να προσεγγίσουν, λοιπόν, οι νέοι πάλι την Εκκλησία, οφείλουν να αισθανθούν οικεία και ζεστά, να νιώσουν, δηλαδή, πως βρίσκονται στη μητρική αγκαλιά και όχι μπροστά σε κάποιο ιδιότυπο ποινικό δικαστήριο στο οποίο κάποιος επιβάλλει σε κάποιον να κάνει κάτι από εξαναγκασμό. Η νεολαία, από τη μεριά της, πρέπει να εμπιστευτεί ξανά την Εκκλησία, για να ανακαλύψει νόημα και απαντήσεις για τη ζωή της μέσα σε αυτήν, να μπορεί να απαλλαγεί από ουσίες και από τις τεχνολογικές ομηρίες, να απαιτήσει, επίσης, τη σκέψη και την ψυχή της

πίσω από όλους αυτούς που τις έχουν εδώ και πολλά χρόνια τώρα αιχμαλωτίσει. Εξαιτίας της αυξανόμενης ανατροπής των ιδεών, των προτύπων και των αξιών, η Εκκλησία προβάλλει την ειλικρίνεια των διαπροσωπικών σχέσεων, τον σεβασμό των ανθρώπινων δικαιωμάτων, τον ευγενή συναγωνισμό, την εντιμότητα, την αγνότητα, την ανιδιοτέλεια, τον εθελοντισμό. Επίσης η Εκκλησία αντιμετωπίζει με σεβασμό το φυσικό περιβάλλον, ως ναό του μυστηρίου της ζωής και ως κόσμημα του Δημιουργού, καθώς έχει τη δυνατότητα να απαντά στις σύγχρονες προκλήσεις της εκρηκτικής ανάπτυξης της ανθρωπολογίας και της βιοηθικής, της επιστήμης και της τεχνολογίας, με πρωταρχικό σκοπό να προσεγγίσει τον άνθρωπο ως προσωπικότητα «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσίν Του» και όχι ως έμβιον ον ύλης και αντικείμενο αφύσικων πειραματισμών και αυθαίρετων επεμβάσεων.

Και όπως λέγει ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σιατίστης κ.κ. Παύλος,

Η εκκλησιαστική ζωή μας δεν οδηγεί εκτός κοινωνικής πραγματικότητας! Ούτε αποσκοπεί στην δημιουργία ανεδαφικής προσωπικότητας η στην χειραγώγησιν νέων που θα ζουν σε γνάλινους πύργους. Η Εκκλησία μας θέλει τα παιδιά της ισορροπημένα, υγιείς προσωπικότητες, ζωντανά κύτταρα της κοινωνίας, παράγοντες πολιτισμού και ιστορικής προόδου. Δεν τους αρνείται την ψυχαγωγία, την επικοινωνία, τις διαπροσωπικές και διαφυλικές σχέσεις, την πληροφόρησιν, την επιστημονικήν γνύσιν, την τεχνικήν κατάρτισιν, την χρήσιν των πολυμέσων, την πολιτισμικήν πρόοδον, ούτε τους στερεί τον δημόσιον λόγον, τον πολιτικόν βίον, την ενεργοποίησιν για τα κοινά η την μέριμναν για τις ατο-

μικές βιοτικές ανάγκες, την χαράν της οικογενειακής ζωής, την εμπειρία της κοινωνικότητας. Μολονότι πρωταρχικόν μέλημα του Ευαγγελικού μηνύματος δεν είναι τίποτε άλλο από την αιώνια σωτηρία του ανθρώπου, το Ευαγγέλιο αγκαλιάζει τον όλον άνθρωπον χωρίς να αφήνει ακάλυπτη την παραμικρή πτυχή της καθημερινότητός του, και τον μεταμορφώνει σε «καινήν κτίσιν» προσφέροντάς του την αιωνιότητα εις τον κόσμον!

Σας ευχαριστούμε θερμά όλους! Ευχόμαστε σε όλους καλή συνέχεια!

Μαρία Κεραμανού.

Μαρία Κεραμιανού, Ραφαηλία Σταγάκη

ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ ΤΗΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Η Ορθοδοξία και η μετανάστευση

αλησπέρα σας

Με αφορμή την Εσπερίδα αυτή, με θέμα τα σύγχρονα προβλήματα της κοινωνίας μας, θα μιλήσω για τη Μετανάστευση, ένα φαινόμενο από αρχαιοτάτων χρόνων, το οποίο εξακολουθεί να απασχολεί τις σύγχρονες κοινωνίες σε παγκόσμιο επίπεδο. Υπάρχουν δύο είδη μετανάστευσης, η εσωτερική και η εξωτερική. Κατά την πρώτη, ο μετανάστης εγκαταλείπει τον τόπο του για να εγκατασταθεί σε έναν άλλο στη χώρα του (στην ίδια χώρα), ενώ κατά τη δεύτερη φεύγει από τη χώρα του για να κατοικήσει σε μια άλλη, στην οποία δεν έχει την υπηκοότητα. Ωστόσο, προβλήματα όπως οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, οι πολιτικές αναταραχές και οι περιβαλλοντικές καταστροφές ωθούν πολλούς ανθρώπους να εγκαταλείψουν τη χώρα προέλευσής τους, να μετακινηθούν και να εγκατασταθούν σε άλλες χώρες.

Στο μακρινό παρελθόν, στις αρχές του 1900, η Ελλάδα ήταν μια χώρα «εξαγωγής» μεταναστών. Υπήρξαν δύο μεταναστευτικά ρεύματα. Κατά το πρώτο, πολλοί Έλληνες εγκατέλειψαν τα σπίτια τους με προορισμό τις ΗΠΑ και τον Καναδά, ανα-

ζητώντας εργασία. Το δεύτερο μεταναστευτικό ρεύμα προκλήθηκε λόγω του Β' Παγκόσμιου και του εμφυλίου πολέμου. Μετά τη λήξη τους, πολλοί συμπατριώτες μας κατευθύνθηκαν προς τη Γερμανία, προσδοκώντας μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Σήμερα, λόγω της οικονομικής κρίσης, πολλοί είναι οι Έλληνες επιστήμονες που καταφεύγουν στο εξωτερικό, αναζητώντας εργασία πάνω στο αντικείμενό τους. Αυτό είναι το γνωστό σε όλους μας φαινόμενο *διαρροή εγκεφάλων* ή αλλιώς *braindrain*. Σύμφωνα με έρευνες, υπολογίζεται ότι 450.000 Έλληνες επιστήμονες εργάζονται στο εξωτερικό, με αποτέλεσμα την πνευματική και τεχνολογική στασιμότητα της χώρας μας. Αλήθεια, πώς γίνεται μια χώρα να αποζητά την πρόοδό της, ενώ ταυτόχρονα διώχνει την πηγή ζωής της, δηλαδή τους νέους, μακριά της;

Μετά το 2000 η χώρα μας έγινε πόλος έλξης εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών. Η Ελλάδα είχε χαρακτηριστεί ως κύρια είσοδος μετανάστευσης στην Ευρώπη, και συγκεκριμένα ως «η πύλη της Ευρώπης για την παράνομη μετανάστευση». Ωστόσο, με τη μαζική εισροή μεταναστών στη χώρα μας, συχνά παρατηρείται έντονος φόβος και ρατσιστικές συμπεριφορές προς εκείνους. Από τη μια τα ΜΜΕ υπερτονίζουν την εθνικότητα αλλοδαπών εγκληματιών, από την άλλη οι πολιτικοί που θέλοντας να δικαιολογήσουν, σε κάποιες περιπτώσεις, την πολιτική κακοδιαχείριση προσάπτουν ευθύνες στην προσέλευση των ξένων, ενώ αν προσθέσουμε και την αστικοποίηση που δημιουργεί χάσμα μεταξύ των συμπολιτών και εξασθένηση των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων, όλα αυτά, έχουν ως αποτέλεσμα τον κοινωνικό αποκλεισμό των μεταναστών, δηλαδή την περιθωριοποίησή

τους από το σύνολο και τη δημιουργία ρατσιστικών απόψεων, όπως ότι για την ανεργία ευθύνονται αποκλειστικά οι μετανάστες. Ας μην ξεχνάμε όμως ποτέ πως πίσω από τις στατιστικές και τους αριθμούς κρύβονται προσωπικές και οικογενειακές ιστορίες φόβου, πόνου, διαμελισμένων οικογενειών, απόγνωσης και μαρτυρίου. Κανείς δεν εγκαταλείπει χωρίς λόγο τους οικείους και τον τόπο του για να ξενιτευτεί με κίνδυνο ζωής και αβεβαιότητα για το μέλλον. Δεν ξεχνάμε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες οι άνθρωποι αυτοί παίρνουν τον δρόμο για την ελευθερία, που πολλές φορές οδηγεί στην απώλεια της ζωής τους μέσα σε επικίνδυνες διαδρομές, χιονισμένα βουνά, ναρκοπέδια ή σε πνιγμό με κάποιο σαπιοκάραβο, ως θύματα αδέστακτων δουλεμπόρων.

Ποια λοιπόν μπορεί να είναι η τοποθέτηση της Εκκλησίας μας για τους μετανάστες –αυτούς τους ξένους– όπως συχνά τους προσδιορίζει, ακολουθώντας τους βηματισμούς του αρχηγού της, του Χριστού, «Ξένος ήλθε στον κόσμο και ως ξένος αντιμετωπίσθηκε από τους ανθρώπους»;

Ξεκινώντας, είναι χρήσιμο για τα παρακάτω να διευκρινίσουμε τη σημασία του όρου ξένος, καθώς ο όρος αυτός είναι πολυσήμαντος. Μπορεί να προσδιορίζει τον μετανάστη, μπορεί γενικά τον διαφορετικό, μπορεί οποιονδήποτε κρατάμε έξω από τη ζωή μας. Όπως λέγει ένας πανεπιστημιακός καθηγητής

Ο όρος «ξένος» περιλαμβάνει όχι μόνο τους αγνώστους προς εμάς, τους φτωχούς και βασανισμένους, αλλά και όσους είναι εθνικά, πολιτισμικά και θρησκευτικά «ξένοι» προς εμάς. Η λέξη «ξένος» στην Αγία Γραφή αναγνωρίζει ότι υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι αποτελούν πραγματικά

«ξένους» για εμάς ως προς τον πολιτισμό, τη θρησκεία, τη φιλή και άλλου είδους διαφορές, που αποτελούν μέρος της ανθρώπινης κοινωνίας. Η προθυμία μας να αποδεχθούμε τους άλλους στην «ετερότητά» τους είναι απόδειξη αληθινής φιλοξενίας. Μέσω της ανοιχτούνης μας απέναντι στους «άλλους» μπορούμε να βρούμε νέες οδούς συνάντησης με τον Θεό.

Ο Χριστός ήρθε στη γη για να διδάξει την αγάπη. Από τη στιγμή της γέννησής του αγκάλιασε όλο τον κόσμο και δίδαξε ότι δεν ήρθε για να σώσει μόνο αυτούς που θα πίστευαν σε εκείνον αλλά και τους αλλόθρησκους. Συγκεκριμένα, πρωτοεμφανίστηκε στους ποιμένες, οι οποίοι στην εποχή τους δεν είχαν την καλύτερη φήμη και στους μάγους, οι οποίοι ήταν αλλόθρησκοι αλλοδαποί. Ο Χριστός, καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, ερωτώμενος γιατί συναναστρέφεται με άτομα τα οποία αντιμετώπιζονταν υποτιμητικά, απαντούσε ότι ήρθε στη γη για να σώσει πρώτα αυτούς που τον είχαν περισσότερη ανάγκη.

Ο Χριστός μάς δίδαξε ότι το μοναδικό κριτήριο για να είναι ο κάθε πιστός δίπλα του, μέσα στην Εκκλησία, στον χώρο της αιώνιας και παντοτινής αγαλλίασης, είναι η αγάπη. Ειδικότερα, μας δίδαξε ότι ως χριστιανοί πρέπει να αισθανόμαστε την ανάγκη να είμαστε πηγές απεριόριστης αγάπης προς τον πλησίον, και κυρίως τον ξένο, τον οποίο καλούμαστε να φροντίσουμε και να τον κάνουμε κομμάτι του εαυτού μας. Ο Άγιος Σιλουανός έλεγε «η αγάπη δεν μπορεί να υποφέρει». Πρέπει να προσευχόμαστε για όλους. Ο Θεός είναι αγάπη αχόρταγη. Όλες τις ώρες της ημέρας η μοναξιά των προσφύγων συντροφεύεται από την

παρουσία της Υπεραγίας Θεοτόκου, του προφήτη Προδρόμου και των μαρτύρων της πίστεώς μας. Είναι εξάλλου χαρακτηριστικό ότι πολλοί από τους μάρτυρες βίωσαν παρόμοιους διωγμούς. Άγιοι και Μάρτυρες που ψιθυρίζουν όλες αυτές τις δύσκολες μέρες λόγια αγάπης και συμπόνιας στους πρόσφυγες, στέκονται δίπλα και πάνω από ανθρώπινες ψυχές χωρίς να τις διακρίνουν με φυλετικά, εθνικά ή θρησκευτικά κριτήρια.

Σύμφωνα με τη Βίβλο, όλοι οι άνθρωποι προέρχονται από την αγαπτική και δημιουργική ενέργεια του Θεού. Σε αυτό αναφέρεται και ο ιερός Χρυσόστομος γράφοντας τα εξής όμορφα λόγια:

Δεν περιφρονώ κανέναν άνθρωπο. Και αν ένας είναι, είναι άνθρωπος, το σπουδαίο δημιούργημα του Θεού. Και αν είναι δούλος δεν τον καταφρονώ. Δεν εξετάζω το αξίωμα αλλά την αρχή, δεν ερευνώ ποιος είναι ο δεσπότης και ποιος ο δούλος, αλλά την ψυχή...

Αλλά γιατί χρειάζεται να πούμε τόσα πολλά; Γι' αυτόν ο Μονογενής Υιός του Θεού έγινε άνθρωπος. Μια άλλη κεντρική βιβλική αντίληψη είναι ότι ο Θεός παρέδωσε τη γη και την εμπιστεύτηκε σε όλους τους ανθρώπους. Αυτοί οφείλουν να διαχειρίζονται από κοινού τον οίκο τους, για να μοιράζονται με όλους τους ανθρώπους Του τα αγαθά Του. Συνεπώς, στο πρόσωπο των ανθρώπων που ζητούν ως πρόσφυγες ή μετανάστες προστασία και δυνατότητα αξιοπρεπούς διαβίωσης στη χώρα μας, συναντάμε τα άλυτα μεγάλα προβλήματα μιας ενιαίας ανθρωπότητας. Είναι τα δικά μας προβλήματα, που δεν έχουμε το δικαίωμα να

αποποιηθούμε, προφασιζόμενοι ότι αφορούν άλλες χώρες και άλλους ανθρώπους, «ξένους».

Η Εκκλησία ζει για τον ξένο, υπάρχει για εκείνον και όχι μόνο για τον «δικό μας». Να λοιπόν πώς συνδέεται ο ξένος με τον αδελφό μας! Μας κατατοπίζει ένα απόσπασμα από την προς Εβραίους Επιστολή, όπου διαβάζουμε:

Μην αμελήσετε να προσφέρετε φιλοξενία στους ξένους, γιατί έτσι κάποιιοι έχουν υποδυθεί αγγέλους χωρίς να το γνωρίζουν.

Αυτός είναι ο ξένος για την Εκκλησία. Ένα δημιούργημα του Θεού, πλασμένο από τον Ίδιο κι ενταγμένο στο σωτηριολογικό σχέδιό Του. Και για να θυμηθούμε και κάτι ακόμη πολύ κατατοπιστικό, η Εκκλησία μας οικειώνεται αυτόν τον άλλο, τον «αλήτη» και «ξένο» κατά τον ιερό Χρυσόστομο. Χαρακτηριστικό είναι το Δοξαστικό του Μεγάλου Σαββάτου, αυτό το θαυμάσιο ποιητικό κείμενο, που μιλάει για τον ξένο και δεν λέει απλά «δὸς τῷ ξένῳ», αλλά «δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον».

Η στάση της Εκκλησίας ως ζωντανού οργανισμού απέναντι στον άλλον, τον διαφορετικό, τον ξένο από εμάς, συναντάται στους λόγους του Χριστού, στο κατά Μάρκον Ευαγγέλιο. Διαβάζουμε, λοιπόν, τα εξής: «Διότι όποιος δεν είναι εναντίον, είναι μαζί σας».

Με άλλα λόγια, η Αγία μας Εκκλησία απέναντι στον πλουραλισμό έχει μια διαλεκτική και κριτική στάση, σεβόμενη την ελεύθερη βούληση του ανθρώπου. Ο μόνος δρόμος διδασκαλίας της Εκκλησίας και ανοίγματός της προς τον έξω κόσμο όλων

των εποχών, όλων των ανθρώπων και όλων των συγκυριών είναι η γλώσσα της αγάπης και όχι της επιβολής, της απαγόρευσης, της οριοθέτησης και του εγκλωβισμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Ο άνθρωπος πάντα τείνει να βλέπει τον ξένο ως απειλή και τον θεοφοβούμενο ως κάτι που «διακόπτει» τον εαυτό του από τον οικοδεσπότη. Αντίθετα, ο Χριστός δεν ίσταται απλώς δίπλα στον πάσχοντα ξένο, αλλά γίνεται ξένος ο ίδιος. Στο σκηνικό της φιλοξενίας του Αβραάμ ο τριαδικός Θεός φανερώνεται ως τρεις ξένοι που έρχονται. Ο Αβραάμ, μόλις τους αντικρίζει, παίρνει την πρωτοβουλία να κινηθεί προς τους ξένους, προς αυτούς που τον έχουν ανάγκη. Η Παλαιά Διαθήκη λέει ότι ο Αβραάμ είδε τους ξένους να στέκουν και έτρεξε να τους προϋπαντήσει. Εδώ, ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο: Η Σάρκωση του Χριστού, όχι η απλή υποδοχή του ξένου, ο οποίος έρχεται προς εμάς, αλλά και η μετάβασή μας στη ζωή του οδυρόμενου ξένου. Σάρκωση, δηλαδή, είναι η πράξη ένωσης, περιορισμού του εαυτού μου, ώστε να χωρέσω τον άλλον. Ο Χριστός έλεγε ότι όποτε περιθάψουμε τον άσημο ξένο περιθάψουμε τον ίδιο. Ο Χριστός δίνει το δικό του όνομα σ' εκείνον που η κοινωνία αφήνει ανώνυμο. Στην Παραβολή της τελικής κρίσεως, ο Χριστός θέτει ως ασφαλές κριτήριο μεταξύ των άλλων τη στάση μας απέναντι στους «ξένους»: «Ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με, ... ξένος ἦμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με...».

Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Εκκλησίας που πραγματοποιήθηκε στο νησί μας, στο Κολυμβάρι των Χανίων το 2016, διατράνωσε την ευθύνη και την αποστολή της έναντι των «ξένων», όλων εκείνων που ξενιτεύονται για ένα καλύτερο μέλλον,

επισημαίνοντας, όπως οφείλει, και τις βαρύτερες ευθύνες εκείνων που διαφεντεύουν τον κόσμο και προκαλούν με τις πράξεις τους τόσο πόνο και τόση δυστυχία στους ανθρώπους. Λέγει λοιπόν η Σύνοδος:

Το σύγχρονον καί συνεχῶς ἐντεινόμενον προσφυγικόν καί μεταναστευτικόν πρόβλημα, ὀφειλόμενον εἰς πολιτικούς, οἰκονομικούς καί κλιματολογικούς λόγους, εὑρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τοῦ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε πάντοτε καί ἀντιμετωπίζει συνεχῶς τοὺς δεδιωγμένους, τοὺς ἐν κινδύνῳ καί ἐν ἀνάγκαις, ἐπὶ τῇ βίασει τῶν λόγων τοῦ Κυρίου «ἐπέинаσα γάρ, καί ἐδύκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καί ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην, καί συνηγάγετέ με, γυμνός, καί περιβάλατέ με, ἠσθένησα, καί ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην, καί ἦλθετε πρός με» καί «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε». Καθ’ ὅλην τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς πορείαν ἡ Ἐκκλησία εὑρίσκετο εἰς τὸ πλευρὸν τῶν «κοπιώντων καί πεφορτισμένων». Αἰείποτε ἡ ἐκκλησιαστικὴ φιλανθρωπία δὲν περιορίζεται ἀπλῶς εἰς τὴν περιστασιακὴ ἀγαθοεργίαν πρὸς τὸν ἐνδεῆ καί τὸν πάσχοντα, ἀλλὰ ἀπέβλεπε καί εἰς τὴν ἀπάλειψιν τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν τὰ κοινωνικὰ προβλήματα... Ἀπευθύνομεν λοιπὸν ἕκκλησιν πρωτίστως πρὸς τοὺς δυναμένους νὰ ἄρουν τὰς αἰτίας τῆς δημιουργίας τῆς προσφυγικῆς κρίσεως, νὰ λάβουν τὰς δέουσας θετικὰς ἀποφάσεις. Καλουμένη τὰς πολιτικὰς ἀρχάς, τοὺς Ὁρθοδόξους πιστοὺς καί τοὺς λοιποὺς πολίτες τῶν χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας κατέφυγον καί συνεχίζουν νὰ καταφεύγουν οἱ πρόσφυγες, νὰ παράσχουν εἰς αὐτοὺς πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν, ἀκόμη καί ἐκ τοῦ ἰδίου ὑστερήματος.

Η Εκκλησία μας δεν λησμονεί τον ξένο ο οποίος βρίσκεται ανάμεσά μας. Διατηρεί ζωντανό το ζήτημα της μεταναστεύσεως και της προστασίας του Ασύλου και αγωνίζεται ώστε να συμπεριληφθεί αυτό, μαζί με άλλες κρατικές πολιτικές, στον πυρήνα της μέριμνας της κοινωνικής- πολιτικής (πρόνοιας), σύμφωνα άλλωστε με τα διεθνή πρότυπα. Ανανεώνει τη δέσμευσή της, πάντα θεμελιωμένη σε ό,τι τής παρέδωσε ο πρώτος Ξένος, ο Αρχηγός της, στις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Συμβάλει στη βελτίωση πολιτικών προστασίας των προσφύγων και των μεταναστών, οι οποίοι είναι εγκλωβισμένοι εντός της Ελλάδος με μικρές πιθανότητες επαναπατριsmού τους.

Σας ευχαριστώ.

Ζαχαρίας Θεοδωράκης.

Ζαχαρίας Θεοδωράκης

ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΗΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Παγκοσμιοποίηση και χριστιανική οικουμενικότητα

λοι μας, σε κάποιο στάδιο της ζωής μας έχουμε ακούσει τον όρο *παγκοσμιοποίηση*, κυρίως σε συζητήσεις περί ιδεολογιών, να περιγράφεται ως ένα καινούργιο φαινόμενο. Όμως, δεν είναι. Ήδη από τα προϊστορικά χρόνια οι πολιτισμοί έρχονταν σε επαφή ανταλλάσσοντας προϊόντα, ιδεολογίες, ιδέες, στοιχεία του πολιτισμού τους και άλλα

Σήμερα, βέβαια, χάρη στην εξέλιξη της τεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιών, ο κόσμος έχει μεταβληθεί σε «οικουμενικό χωριό» με το περίφημο «άνοιγμα των συνόρων». Η παγκοσμιοποίηση, δηλαδή η αντίληψη και οργάνωση του κόσμου ως ενιαίου, επιφέρει καθοριστικές μεταβολές στη διαμόρφωση της σύγχρονης πραγματικότητας και μετατρέπει τον κόσμο σε μια ενιαία οικονομική, πολιτική και πολιτιστική επικράτεια, επηρεάζοντας, είτε θετικά είτε αρνητικά, τη ζωή των χωρών και των λαών τους.

Η παγκοσμιοποίηση εκδηλώνεται σε πολλούς τομείς, και πιο συγκεκριμένα στην οικονομία, στις επιστήμες, στην επικοινωνία και στον πολιτισμό. Πρώτον, στην οικονομία, παρατηρούνται ανάπτυξη μεταφορών εμπορίου, αύξηση κυκλοφορίας προϊόν-

των, αύξηση της κυκλοφορίας του χρήματος, αλλά και των εργατών από χώρα σε χώρα, κατάργηση προστατευτικών δασμών και σε κάποιες χώρες κοινό νόμισμα, όπως στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμα, πολλές πολυεθνικές εταιρείες λειτουργούν σε πολλές χώρες συγχρόνως, με κριτήριο συνήθως τα φτηνά εργατικά χέρια. Δεύτερον, στις επιστήμες, διαπιστώνεται ταχύτερη ανάπτυξη της τεχνολογίας που εκμηδενίζει τις αποστάσεις, όπως για παράδειγμα συνεργάζονται τα Πανεπιστήμια και επιστήμονες από δεκάδες χώρες. Τρίτον, στην επικοινωνία, έχουν δημιουργηθεί παγκόσμια δίκτυα επικοινωνίας, πληροφόρησης και ενημέρωσης, όπως το διαδίκτυο, υπάρχει δυνατότητα άμεσης και συνεχούς πρόσβασης στη γνώση και στην πληροφορία και όλοι μας μαθαίνουμε καθημερινά τις ειδήσεις από όλη την οικουμένη. Τέλος, στον πολιτισμό, άτομα σε όλη τη γη έχουν κοινούς τρόπους διασκέδασης, αναπτύσσουν σχέσεις και επικοινωνούν πολύ πιο εύκολα, μοιράζουν τις ιδέες τους, τους προβληματισμούς, καταρρίπτοντας στερεότυπα και προκαταλήψεις, προωθώντας παράλληλα και την παγκόσμια αλληλοκατανόηση.

Από την άλλη πλευρά όμως, αρχικά, αν και οι φτωχές χώρες συμμετέχουν στο παγκόσμιο εμπόριο, η οικονομία τους δεν βελτιώνεται. Αντιθέτως, προσφέρουν ευνοϊκό φορολογικό, πιστωτικό και συναλλαγματικό πλαίσιο, προκειμένου να προσελκύσουν ξένα κεφάλαια, δηλαδή πολυεθνικές εταιρείες. Παράλληλα, ως απότοκος αυτού του φαινομένου εμφανίζεται η λήψη αντιεργατικών μέτρων, όπως η αύξηση του ωραρίου, η μείωση ημερομισθίων και εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας. Ακόμα, στις οικονομικά ανε-

πτυγμένες χώρες υπάρχει κρίση, επειδή οι επιχειρήσεις αξιοποιούν τις ευνοϊκές γι' αυτές συνθήκες που επικρατούν στις φτωχότερες χώρες, μεταφέρονται εκεί, προκαλώντας έτσι ανεργία στη χώρα που αφήνουν πίσω. Επίσης, το φαινόμενο αυτό προκαλεί την έλλειψη εθνικής ταυτότητας. Πράγματι, όταν ένας λαός δέχεται πληθώρα αξιών και εθίμων, αλλοιώνεται η ταυτότητα του. Επιπλέον είναι φανερή η κυριαρχία της μαζικής κουλτούρας στο «οικουμενικό» αυτό χωριό, όπου η αμερικάνικη, κυρίως, κουλτούρα κυριαρχεί στις συναλλαγές, το γλωσσικό ιδίωμα, την επικοινωνία, τη μουσική, τον καταναλωτικό τρόπο ζωής, από τα λογισμικά των υπολογιστών μέχρι τα φάστφουντ και τις ταινίες του Χόλυγουντ. Τέλος, η διάχυση των διεθνών προβλημάτων αποτελεί και αυτή επακόλουθο της παγκοσμιοποίησης. Τέτοια γνωστά παραδείγματα είναι: η αλλαγή του κλίματος και η υπερθέρμανση του πλανήτη, οι παγκόσμιες επιδημίες, η διατάραξη της τροφικής αλυσίδας, και τα παγκόσμια κυκλώματα εγκληματικότητας και τρομοκρατίας.

Η ζωή μας είναι γεμάτη από προϊόντα που έχουν δημιουργηθεί σε ένα άλλο μέρος της οικουμένης και της δίνουν ποιότητα και ποικιλία. Τα άνοιγμα των συνόρων έχει βοηθήσει πάρα πολύ την ανθρωπότητα, προσφέροντας οικονομικά, πολιτιστικά και επιστημονικά κέρδη. Αυτό που οφείλει η παγκόσμια κοινότητα, αλλά και εμείς να πράξουμε, είναι να εξαλείψουμε τα μειονεκτήματά της.

Από τη μεριά της η Εκκλησία, ως τρόπο αντιμετώπισης της παγκοσμιοποίησης εμφανίζει την οικουμενικότητα. Η οικουμενικότητα πρεσβεύει την αποδοχή της διαφοράς και κρίνει ότι για να επιβιώσει η ανθρωπότητα και να ζήσει, ουσιαστικά, η συμβίωση των λαών είναι απαραίτητη.

Η Εκκλησία θεωρεί ιδανικό έναν κόσμο ενωμένο όχι κάτω από την κηδεμονία των πολυεθνικών, που δημιουργούν μια νέα μορφή αποικιοκρατίας, και επιθυμεί τη δημιουργία μιας οικουμενικής κοινωνίας αγάπης. Είναι πεπεισμένη ότι μπορεί να βοηθήσει επεμβαίνοντας, έχοντας πάντα ως βάση τις αξίες της, όπως ο σεβασμός, η ελευθερία, η ειρήνη, η δικαιοσύνη και η αλληλεγγύη, οι οποίες έχουν παραμεριστεί από την νέα παγκόσμια τάξη.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία, άλλωστε, δεν αιφνιδιάζεται από την παγκοσμιοποίηση, επειδή η παγκοσμιότητα είναι κύριο στοιχείο της Ορθοδοξίας, είναι μέσα στον αίμα των ορθοδόξων. Ο Χριστός, με την ενανθρώπησή Του στη Γη, κάλεσε κοντά Του όλη την οικουμένη. Αν και η διδασκαλία του Χριστιανισμού ακούστηκε πρώτη φορά στο Ισραήλ, αυτή προορίστηκε για να διαδοθεί σε όλο τον πλανήτη, όπως και έγινε. «Το παγκόσμιο όραμα παραμένει η δυναμική προοπτική της ορθοδόξου λατρείας και διδασκαλίας». Οι έννοιες *οικουμενικός* (γεωγραφικά) και *καθολικός* (πνευματικά) ταυτίζονται νοηματικά, σχετιζόμενες με την πληρότητα και παγκοσμιότητα της «ἐν Χριστῷ σωτηρίας».

Η Ορθόδοξη Εκκλησία χάρη στην ιστορία της, τη δράση της και το κήρυγμά της μπορεί να χαρακτηρίζεται ως οικουμενική. Ήδη από τους πρώτους αιώνες δίνεται στην Εκκλησία ο χαρακτηρισμός της ως οικουμενικής, λόγω της διάδοσης του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας, το οποίο ενώνει όλους τους ανθρώπους μέσω της συμμετοχής τους σε αυτό. Οι χριστιανοί, προσευχόμενοι και συμμετέχοντας στο μυστήριο αυτό, επιθυμούν η βασιλεία του Θεού να έρθει για όλον τον κόσμο, παρακαλώντας παράλληλα και για την ευημερία όλου του κόσμου.

Όμως, εύλογο είναι το εξής ερώτημα: γιατί, ενώ η Εκκλησία έχει οικουμενικό χαρακτήρα, εμφανίζεται αντίθετη στην παγκοσμιοποίηση; Η Εκκλησία ήδη από την ίδρυση της χαρακτηρίστηκε ως *Οικουμενική Πολιτεία* και ως ένας ενωμένος κόσμος τοπικών Εκκλησιών, στον οποίο κάθε Εκκλησία διατηρεί τα χαρακτηριστικά που την κάνουν διαφορετική, λειτουργώντας αρμονικά με τις άλλες στη διδασκαλία. Η Ορθόδοξη Εκκλησία, παρόλο που έχει «παγκόσμιες» προοπτικές, είναι αντίθετη με την παγκοσμιοποίηση. Η Ορθόδοξη Εκκλησία αποδέχεται και σέβεται όλους τους λαούς, κάθε πιστό Χριστιανό και μη, προστατεύοντας την ταυτότητά του. Η Ορθοδοξία έχει τη δυνατότητα να αντιδράσει στην παγκοσμιοποίηση, να κατανοήσει και να υπενθυμίσει σε όλους τον οικουμενικό της χαρακτήρα. Η Ορθοδοξία δεν είναι δυνατόν ούτε να εθελουφλεί, σχετικά με όσα συμβαίνουν στον πλανήτη, ούτε να μη λαμβάνει υπ' όψιν της τις συνθήκες και τα προβλήματα της εποχής στην οποία καλείται να πράξει το έργο της. Η Εκκλησία δεν μπορεί να αποστασιοποιείται, μη αποδεχόμενη τον κόσμο, οδηγώντας έτσι σε έναν αντικοινωνικό και ανιστορικό εσχατολογισμό, και βέβαια δεν μπορεί, επίσης, να παραδίδεται εύκολα στην εκάστοτε κοσμική εξουσία.

Ο τρόπος που η Εκκλησία πρέπει να αντιμετωπίσει τον σύγχρονο κόσμο είναι η συνεχής ανέλιξη και διάδοση του ευχαριστιακού και εσχατολογικού χαρακτήρα της. Οι άνθρωποι απελευθερώνονται, και αν η Ορθοδοξία μένει αφοσιωμένη στο έργο του Χριστού, αναπτύσσοντας τη ζωή και σώζοντας τους ανθρώπους από την ειδωλολατρική συμπεριφορά, μεταμορφώνει τον κόσμο σε «κοσμική θεία λειτουργία».

Όλα αυτά ισχύουν και για τη στάση της Ορθοδοξίας απέναντι στην παγκοσμιοποίηση. Η Εκκλησία πρέπει να διακονήσει τον σύγχρονο άνθρωπο στο ευαγγέλιο του Χριστιανισμού, δίνοντας τη δική της πρόταση για τη ζωή και τη δική της ιεράρχηση αξιών, βάζοντας πρώτη την ελευθερία του προσώπου, όπως αυτή εκφράζεται στη ζωή του Χριστού, ως το «σὺν τῆς ἀγάπης», ως «ἀληθεύειν ἐν ἀγάπῃ» ως «μετέχειν καὶ κοινωνεῖν», ως τρόπον του βίου «ἐνωδύνως ἀγαπητικόν». Δεν υπάρχει ελευθερία στο ἔχειν και στην κτητική στάση. Ο ορθόδοξος άνθρωπος αντιστέκεται τόσο στον ατομοκεντρικό ευδαιμονισμό και στον αυτάρεσκο δικαιωματισμό της αυτονομίας, που ανοίγουν αβύσσους μεταξύ των ανθρώπων, όσο και στην καταρράκωση του ανθρώπινου προσώπου μέσα στις σύγχρονες απρόσωπες, γιγαντιαίες, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές δομές, μέσα στον λαβύρινθο του διαδικτύου και την ηλεκτρονική οργάνωση της «κοινωνίας της πληροφορίας».

Αυτή τη στάση πρέπει να κρατήσει η Εκκλησία, προβάλλοντας τα στοιχεία της παγκοσμιοποίησης, δηλαδή την προώθηση του ατομοκεντρισμού, της μανίας αύξησης των κερδών, της τεχνοκρατίας, του ακόρεστου ευδαιμονισμού και την καταναλωτική μανία των μαζοποιημένων ανθρώπων. Η παγκοσμιοποίηση δημιουργεί ένα κλίμα απάνθρωπο, μέσα στο οποίο χάνεται η παράδοση του χριστιανικού προσωποκεντρισμού, απαξιώνονται οι πνευματικές αξίες, όπου χάνεται η αλληλεγγύη και υπάρχει αδιαφορία για την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. «Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζῆσεται ἄνθρωπος» διαβάζουμε στο Ευαγγέλιο (Ματθ. 4,4).

Ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖ-

ος τόνιζε στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του Δανος, στις 2.2.1999:

Πρέπει να κατανοηθεί ευρύτερα πως δεν είναι δυνατόν να ζήσουμε αποκλειστικά μόνον από την οικονομική ανάπτυξη, αλλά οφείλουμε να ζητούμε το «ρῆμα τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ στόματος Θεοῦ» (Ματθ. 4,4), δηλαδή τις αξίες και τις αρχές που υπερβαίνουν τα οικονομικά ζητήματα. Άπαξ και το αποδεχθούμε αυτό, η οικονομία γίνεται διάκονος της ανθρωπότητας, όχι κύριός της.

Είναι μη ρεαλιστικό να θεωρούμε ότι η υπεροχή της οικονομίας της αγοράς, και η μετατροπή όλου του κόσμου σε ενιαία αγορά, θα έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός ειρηνικού κόσμου. Η επικαιρότητα δεν επιβεβαιώνει την ύπαρξη του κόσμου αυτού, αφού παρατηρούνται όλο και περισσότερες συγκρούσεις ανάμεσα σε λαούς.

Η Εκκλησία, που είναι ο «χώρος του προσώπου», πρέπει να μοιράζεται με τον σύγχρονο κόσμο το πνεύμα «της αλήθειας ως κοινωνίας» και να προωθή τη χριστιανική οικουμενικότητα, που αποτελεί έναν πολιτισμό ο οποίος σέβεται την ετερότητα. Όπως τονίζει ο Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης Ζηζιούλας,

η Ορθοδοξία, με άξονα την έννοια του προσώπου, μπορεί να δείξει προς μια παγκοσμιότητα που θα σέβεται τη διαφορά και την ετερότητα, που δεν φοβάται τον άλλο, όσο διαφορετικός και αν είναι αυτός, ακόμα και στη θρησκεία του, αλλά θα τον αγκαλιάζει ως αδελφό.

Μόνον άνθρωποι που έχουν ταυτότητα είναι σε θέση να σεβαστούν τη διαφορετικότητα, την ταυτότητα του άλλου. Γι' αυτό και η διατήρηση της ιδιαίτερης ταυτότητας των ανθρώπων είναι προϋπόθεση της επικοινωνίας και της παγκοσμιοότητας. Όπως τονίζει ο καθηγητής Γεώργιος Μαντζαρίδης,

η παγκόσμια κοινωνία δεν οικοδομείται με την ομογενοποίηση των ανθρώπων, αλλά με την ανύψωσή τους ως προσώπων.

Θα τελειώσω της εισήγησή μου αυτή με ένα μικρό απόσπασμα από τη Εγκύκλιο της Αγίας Συνόδου, που έγινε πριν δυο χρόνια στο Κολυμβάρι:

Ἡ σύγχρονος ιδεολογία τῆς παγκοσμιοποίησης, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται ἀθροῦβως καὶ ἐξαπλοῦται ραγδαίως, προκαλεῖ ἤδη ἰσχυροὺς κλυδωνισμοὺς εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν κοινωνίαν εἰς παγκόσμιον κλίμακα. Ἡ ἐπιβολή της ἔχει δημιουργήσει νέας μορφὰς συστηματικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ κοινωνικῆς ἀδικίας, ἔχει σχεδιάσει τὴν σταδιακὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν ἐμποδίων τῶν ἀντιτιθεμένων ἐθνικῶν, θρησκευτικῶν, ιδεολογικῶν ἢ ἄλλων παραδόσεων καὶ ἔχει ἤδη ὀδηγήσει εἰς τὴν ἀποδυνάμωσιν ἢ καὶ εἰς τὴν τελικὴν ἀποδόμησιν τῶν κοινωνικῶν κατακτίσεων, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μάλιστα τῆς δῆθεν ἀναγκαίας ἀνασυγκροτήσεως τῆς παγκοσμίου οἰκονομίας, διευρύνουσα οὕτω τὸ χάσμα μεταξὺ πλουσίων καὶ πτωχῶν, δυναμιτίζουσα τὴν κοινωνικὴν συνοχὴν τῶν λαῶν καὶ ἀναρριπίζουσα νέας ἐστίας παγκοσμίων ἐντάσεων... Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἔναντι τῆς ἰσοπεδωτικῆς καὶ ἀπροσώπου ὁμογενοποίησης, τὴν ὁποίαν προωθεῖ ἡ παγκοσμιοποίησις, ἀλλὰ καὶ τῶν

ἀκροτήτων τοῦ ἔθνοφυλετισμοῦ, εἰσηγεῖται τὴν προστασίαν τῆς ταυτότητος τῶν λαῶν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐντοπιότητος. ... Ἡ Ἐκκλησία ἀντιτίθεται εἰς τὴν προκλητικὴν ἀπειλὴν διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον καὶ τὰς πολιτιστικὰς παραδόσεις τῶν λαῶν, τὴν ὁποίαν ἐμπερικλείει ἡ παγκοσμιοποίησις καὶ ἡ ἀρχὴ ... τοῦ οἰκονομισμοῦ, ἡ αὐτονόμησις δηλαδὴ τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὰς ζωτικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μετατροπὴ τῆς εἰς αὐτοσκοπὸν, προτείνει δὲ μίαν βιώσιμον οἰκονομίαν, θεμελιωμένην εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου... Ἡ Ἐκκλησία δὲν συνδέει τὴν πρόδον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μὲ μόνην τὴν ἄνοδον τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου ἢ μὲ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν εἰς βᾶρος τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν.

Σας ευχαριστώ πολύ!

Ευαγγελία Μυστράκη.

Ευαγγελία Μυστράκη
ΜΑΘΗΤΡΙΑ ΤΗΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Πάθη και Ανάσταση στην ελληνική ποίηση

αλυσπέρα σας,

Η ποίηση αποτελεί μια ενδιαφέρουσα διαδικασία που η πρόσληψη του νοήματός της διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο. Για τον ίδιο τον ποιητή, ποίηση είναι ο χώρος στον οποίο αποτυπώνεται «η λανθάνουσα ανάγκη για ουρανό», παράλληλα όμως αποτελεί και μέγιστη πράξη ευθύνης. Για όλους εμάς τους απλούς αναγνώστες, η είσοδος και μόνο στον μαγικό της χώρο αποτελεί πράξη προσωπικής ευχαρίστησης και τέρψης. Ο ποιητής Γιάννης Ρίτσος αναφέρει πως η ποίηση δεν είναι μόνο ταλέντο, άσκηση και συνειδητοποίηση αλλά ταυτόχρονα και βίωμα. Σ' αυτήν αντανακλώνται οι σχέσεις μας με τους ανθρώπους και τα βιώματα που προκύπτουν από αυτές, η ίδια η ζωή με τις ποικίλες εκφάνσεις της, καθώς και τα γεγονότα ή οι παραστάσεις του ατομικού ή συλλογικού βίου μας. Μια τέτοια θεώρηση της ποίησης καταμαρτυρούν τόσο η έμπνευση των ποιητών από θρησκευτικά γεγονότα όσο και η αξιοποίησή τους στο ποιητικό τους έργο. Κορυφαία γεγονότα της θρησκείας μας, όπως τα Πάθη και η Ανάσταση, δομούν και σε μεγάλο βαθμό καθορίζουν πολλά ποιητικά έργα.

Το Πάσχα, και πιο συγκεκριμένα η Μεγάλη Εβδομάδα του θείου Πάθους που οδηγεί σε αυτό, είναι γεμάτη από εμπειρίες και βιώματα που εμπνέουν αρκετούς ποιητές. Ονομάστηκε Μεγάλη όχι για το μέγεθός της, αλλά για τα μεγάλα και θαυμάσια που εορτάζει. Γιορτή Μεγάλη και λαμπρή, εξαγγέλλει το πανάρχαιο μήνυμα της νίκης της ζωής επί του θανάτου, του ερχομού της γεμάτης λαμπρό φως Ανάστασης. Ο Χριστός που προσέρχεται στο Σταυρικό πάθος και την Ανάσταση, ο Νυμφίος, ο Μυστικός δείπνος, η Σταύρωση και τα Πάθη, όλα τούτα επισημαίνουν το Θείο δράμα, που γίνεται πλέον και ανθρώπινο και αναγγέλλουν τη χαρά της Ανάστασης, που γίνεται χαρά και προσμονή του αγωνιζόμενου ανθρώπου. Αναρίθμητοι λοιπόν ποιητές, γεμάτοι δέος και συγκίνηση γονατίζουν στα πόδια του Ιησού, προσφέροντας τους δικούς τους στίχους, εμπνευσμένους από τα γεγονότα της Μεγάλης Εβδομάδας και της Ανάστασης.

Ανάμεσα στους ποιητές που εμπνεύστηκαν από τη Μεγάλη Εβδομάδα διακρίνουμε τον εθνικό μας ποιητή Διονύσιο Σολωμό αλλά και πολλούς ποιητές της γενιάς του '30, της προπολεμικής και της μεταπολεμικής γενιάς, όπως ο Κώστας Βάρναλης, ο Άγγελος Σικελιανός, ο Γιάννης Ρίτσος, ο Νικηφόρος Βρεττάκος, των οποίων ποιητικά αποσπάσματα θα παραθέσουμε.

Ξεκινώντας την αναφορά μας από το ποίημα του Κώστα Βάρναλη «Οι πόνοι της Παναγιάς», παρατηρούμε την εμφατική κατάληξη του νοήματος στο γεγονός της Σταύρωσης. Σ' αυτό η μητέρα του Ιησού, σαν μια μάνα απλή, προσπαθεί να προστατεύσει το παιδί της, συμβουλεύοντάς το, να μην πει ποτέ την αλήθεια στους ανθρώπους, όσο και αν νιώσει την ανάγκη να το

κάνει. Οι άνθρωποι, θηρία από τη φύση τους, δεν αντέχουν την αλήθεια και, επομένως, με την οργή και την αχαριστία τους θα φτιάξουν ένα σταυρό για κάθε εκφραστή της Αλήθειας και του Δικαίου. Το ποίημα λέει:

*Κι αν κάποτε τα φρένα σου το Δίκιο, φως της αστραπής,
κι η Αλήθεια σου χτυπήσουνε, παιδάκι μου, να μη την πεις.
Θεριά οι ανθρώποι, δεν μπορούν το φως να το σκιάσουν.
Δεν είναι αλήθεια πιο χρυσή σαν την αλήθεια της σιωπής.
Χίλιες φορές να γεννηθείς, τόσες θα σε σταυρώσουν.*

Ο Άγγελος Σικελιανός, αξιοποιώντας κατά αντίστοιχο τρόπο τα ίδια γεγονότα, στο ποίημά του με τον τίτλο: «Στου Αγίου Λουκά το μοναστήρι», αναφέρεται στον στολισμό του Επιτάφιου από τις γυναίκες που συμμετείχαν σε αυτόν, αλλά και στον θρήνο για τον νεκρό Χριστό, τονίζοντας την αδυναμία τους να αναλογιστούν πόσο πόνο βίωσε ο ιερός αυτός νεκρός εξαιτίας της βεβαιότητάς του για την επερχόμενη Ανάστασή του. Οι ευωδίες της άνοιξης, τα τριαντάφυλλα που κάλυπταν τον Επιτάφιο αλλά και ο ίδιος ο επιτάφιος θρήνος, προσανατολισμένα στην ελπίδα του θαύματος που επρόκειτο να συμβεί, ελάφρυναν τη σκέψη τους από τη συνειδητοποίηση του πραγματικού πόνου που ένωσε ο Χριστός. Ακόμη και οι πληγές στα χέρια και στα πόδια Του δεν είναι πια πληγές, αλλά ανεμώνες που σκορπίζουν μεθυστικά την ελπίδα και όχι τον πόνο. Ο ποιητής λέει:

Γιατί κι ο πόνος στα ρόδα μέσα,
κι ο Επιτάφιος Θρήνος,
κ' οι αναπνοές της άνοιξης που μπαίνουν
απ' του ναού τη θύρα, αναφτέρωναν
το νου τους στις Ανάστασης το θάμα,
και του Χριστού οι πληγές
σαν ανεμίνες τους φάνταζαν
στα χέρια και στα πόδια.

Όλη τη θλίψη της Εβδομάδας των Παθών διαχέει ο ποιητής
Νίκος Γκάτσος στο έργο του «Μέρες Επιταφίου», καταλήγοντας:

Βαριά τα βήματά μου σέρνω
στο φως της μέρας το θαμπό
κρίνα της άνοιξης σου φέρνω
και στο σταυρό σου τ' ακουμπώ
φίλε δακρυοπότιστε
των πρωτίστων πρώτιστε.
Των πρωτίστων πρώτιστε.

Εμπνευσμένο και το ακόλουθο ποίημα του Νίκου Καρού-
ζου «Έαρ μικρό, έαρ βαθύ, έαρ συντετριμμένο» από τα Πάθη
του Ιησού του Εσταυρωμένου:

Χάθηκε αυτός ο οδοιπόρος.
Είχε συνάξει λίγα φύλλα
ένα κλαδί γεμάτο φως

είχε πονέσει.
Και τώρα χάθηκε...
Αγγίζοντας αληθινά πουλιά στο έρεβος
αγγίζει νέους ουραμούς
η προσευχή του μάχη.
Έαρ μικρό έαρ βαθύ έαρ συντετριμμένο.

Η αναφορά στον «οδοιπόρο» που μεταβαίνει από τον φθαρτό κόσμο στον κόσμο της θέασης του αιώνιου, αγγίζοντας πια άλλες μορφές ζωής, συνθέτουν κι εδώ τη συγχώνευση των Παθών του υπεράνθρωπου στη γήινη υπόσταση της ύπαρξης, διατρανώνοντας το υπερβατικό και ακατάλυτο μήνυμα των Παθών και της Ανάστασης, τη μετάβαση από την προσωρινή υλική υπόσταση στην αιώνια πνευματική.

Η ποιήτρια Ιωάννα Λιούτσια στο ποίημά της «Επιτάφιος» συνοψίζει το κεντρικό νόημα και το έσχατο μήνυμα των ημερών, βοηθώντας μας να ατενίσουμε πιο ψύχραιμα τον φρενήρη ρυθμό της εξέλιξης του κόσμου με την υπενθύμιση της αιώνιας βεβαιότητας:

Σήμερα που ο κόσμος ξεκουρδίζεται
κι όλα κινούνται και πηγαίνουν πάνω-κάτω
μόνο μια σταθερά υπάρχει:
αύριο θα 'χουμε Ανάσταση.

Αφιερωμένοι στην Ανάσταση και οι παρακάτω στίχοι του Τάσου Λειβαδίτη, βλέπουν την άνοιξη σαν την παντοτινή παρουσία του Χριστού στη Ζωή του κόσμου.

*Κύριε, όλα από σένα ξεκινούν.
Κι όλα σε σένα θα' ρθουν να τελειώσουν.
Κι η άνοιξη δεν είναι παρά η νοσταλγία σου
για εκείνες τις λίγες ώρες που έζησες στη γη.*

Το Πάσχα είναι η Άνοιξη, η ανάσταση της καινούργιας ζωής σε όλη τη θεϊκή Δημιουργία. Είναι μεγάλη γιορτή και λαμπρό πανηγύρι. Αυτήν την ανοιξιάτικη διάσταση του Πάσχα μας αναγγέλλει ένα υπέροχο τροπάριο από την υμνολογία της Κυριακής του Θωμά: *Σήμερα ἔαρ μυρίζει καὶ καινὴ κτίσις χορεύει...*

Από αυτήν την ανοιξιάτικη-αναστάσιμη διάσταση εμπνέεται πιθανότατα ο Σεφέρης, λέγοντας ότι: «Η υψηλότερη μορφή της άνοιξης που ξέρω: μια ελληνική Μεγάλη Εβδομάδα» για να συμπληρώσει τον Ελύτη που έγραψε: «Την άνοιξη δεν την βρήκα τόσο στους αγρούς ή έστω σ' έναν Μποτιτσέλλι όσο σε μια Βαϊ-οφόρο κόκκινη».

Την άνοιξη λοιπόν της Ανάστασης, την άνοιξη των ποιητών αξίζει να τη λογαριάζουμε, γιατί Εκείνος μάς την άφησε ως αφορμή για να Τον θυμόμαστε!

Ολοκληρώνοντας, μέσα από τις επιλεγμένες ποιητικές αναφορές στο Θείο Δράμα, καταλήγουμε στην επιβεβαίωση της επιρροής του στην ψυχή και το έργο των ποιητών, αλλά και στην αναμφισβήτητη ανάγκη τους να καταστήσουν το μήνυμα των Παθών, και της Ανάστασης που ακολουθεί, διαχρονικό, ακατάλυτο και άμεσα συνυφασμένο με την ύπαρξή μας.

Σας ευχαριστώ για το ενδιαφέρον σας.

Η Εκκλησία και το οικολογικό πρόβλημα

ρχικά, περιβάλλον είναι το σύνολο των φυσικών και πολιτιστικών συνθηκών, μέσα στο οποίο ζουν και αναπτύσσονται οι ζώντες οργανισμοί. Αντίθετα, οικολογική κρίση είναι η κακή συμπεριφορά του ανθρώπου προς το περιβάλλον, καθώς και η κακή διαχείριση των φυσικών πόρων. Ωστόσο, η οικολογική κρίση αποτελεί για τον σύγχρονο άνθρωπο μία παγκόσμια πραγματικότητα που δεν επιτρέπει, τουλάχιστον σήμερα, αισιόδοξες προβλέψεις για τη διατήρηση και τη σωτηρία του ίδιου και της κτίσης. Θα άξιζε, λοιπόν, να αναρωτηθεί κανείς σε ποιους λόγους οφείλεται η καταστροφή του περιβάλλοντος, αλλά και η οικολογική κρίση.

Είναι φανερό ότι ο άνθρωπος θεωρεί τη φύση αντίπαλό του και πηγή για εκμετάλλευση. Νομίζει ότι είναι ο κατακτητής και ο κάτοχός της και δεν αντιλαμβάνεται ότι έχει χρέος να την προστατεύει και να την αντιμετωπίζει με σεβασμό. Επομένως, αδυνατεί να «επικοινωνήσει» μαζί της για τους παραπάνω λόγους, αλλά και εξαιτίας της ανασφάλειας, της αβεβαιότητας και του φόβου για τυχόν απειλές. Έπειτα, ο άνθρωπος δεν αντιμετωπίζει τη

φύση με αγάπη και στοργή αλλά με βουλιμία και εγωκεντρισμό, με αποτέλεσμα την αποξένωση και την αντιπαράθεση προς αυτή και τη δημιουργία τεράστιων προβλημάτων. Είναι σαφές ότι η σημερινή οικολογική κρίση οφείλεται στις μεθόδους της βιομηχανικής παραγωγής, στον υπερκαταναλωτισμό, στη συσσώρευση πληθυσμού στα αστικά κέντρα και στην τεχνοκρατική αντίληψη για την ανάπτυξη, σε βαθμό που εξαντλεί βάνουσα και αλόγιστα τους φυσικούς πόρους της γης. Γενικά, μία οικολογική κρίση συμβαίνει όταν το περιβάλλον της ζωής ενός είδους ή ενός πληθυσμού αναπτύσσεται με ένα δυσμενή τρόπο για την επιβίωσή του. Δυστυχώς, εδώ πρέπει να τονίσουμε πώς ο πολιτισμός της Αναγέννησης και του Διαφωτισμού συνέβαλε σημαντικά στην αντιμετώπιση της κτίσης όχι ως δημιουργίας του Θεού, αλλά ως χώρου άσκησης της εξουσίας και της κυριαρχίας του ανθρώπου. Ανυπολόγιστες ήταν λοιπόν οι συνέπειες που προκλήθηκαν.

Είναι γεγονός ότι το πρόβλημα του περιβάλλοντος αλλοίωσε τον άνθρωπο. Η εγκατάσταση των μηχανών τον διατάραξε και τον εμπόδισε να δημιουργήσει. Ο άνθρωπος με τον τρόπο αυτό μετατράπηκε σε εξάρτημα και δούλο των μηχανών. Με την άγνοιά του δεν αντιλαμβάνεται ότι έχει χρέος να προστατεύσει τη φύση και να την αντιμετωπίσει με σεβασμό. Ωστόσο, ο άνθρωπος παύει να υπάρχει χωρίς το φυσικό περιβάλλον, αλλά και το φυσικό περιβάλλον έχει ανάγκη τον άνθρωπο για να υπάρξει. Το κακό πάντα φθείρει τον άνθρωπο και κατά συνέπεια την κτίση. Η ατμοσφαιρική ρύπανση, ένα παγκόσμιο πρόβλημα, επιβαρύνει την ανθρώπινη υγεία, τα ζώα και τη βλάστηση, τα εδάφη, τα κτήρια και τα αρχαία μνημεία. Στη συνέχεια, το φυσικό περιβάλλον, στις μέ-

ρες μας, μολύνεται και καταστρέφεται επικίνδυνα. Ειδικότερα, με τη ρύπανση της θάλασσας εξαφανίζονται πολλά είδη ζώων, πτηνών και φυτών. Τα απόβλητα των εργοστασίων μολύνουν καθημερινά τις θάλασσες και τα ποτάμια ολόκληρου του κόσμου, με αποτέλεσμα τον θάνατο πάρα πολλών οργανισμών και ζώων που ζουν εκεί. Έπειτα, με τη μόλυνση του αέρα από τα καυσαέρια των αυτοκινήτων και των εργοστασίων μολύνονται τα φυτά, που έχει ως συνέπεια τη μείωση της παραγωγής οξυγόνου από αυτά. Επιπλέον, από τον μολυσμένο αέρα, με τη βροχή, μεταφέρεται η μόλυνση στη γη. Είναι επίσης βέβαιο ότι το φαινόμενο του θερμοκηπίου εμφανίζει σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον, όπως και το νέφος έχει αρνητικές συνέπειες στην υγεία των ανθρώπων. Στη συνέχεια, τα φυσικά φαινόμενα, η παρουσία των ανθρώπων και των ζώων, αλλά και των φυτών, προκαλούν καταστροφές στο περιβάλλον. Επιτακτική, λοιπόν, προβάλλεται η ανάγκη της άμεσης αντιμετώπισης των προβλημάτων αυτών.

Για την αντιμετώπιση της οικολογικής κρίσης, λοιπόν, η κοινωνία, η πολιτεία και οι διάφοροι οργανισμοί έχουν να διαδραματίσουν ρόλο πρωταγωνιστικό. Η οικολογική κρίση είναι φαινόμενο παγκόσμιο. Συνεπώς και η αντιμετώπισή της πρέπει να είναι ουσιαστική και πανανθρώπινη. Απαιτείται, λοιπόν, η σύνθεση και η συνεργασία, η ηθική αλλαγή και ο θεσμικός επανασανατολισμός της κοινωνίας και όλου του κόσμου, αλλά, σίγουρα, χρειάζονται και τα μέσα της σύγχρονης επιστήμης και τεχνολογίας. Επίσης, χρειάζεται σωστός πολιτικός οικονομικός επανασανατολισμός και μέτρα που θα συνιστούν έμπρακτη απόδειξη οικολογικής ευαισθησίας, με απλές επιλογές ζωής.

Ποια είναι λοιπόν η συμβολή του Εκκλησιαστικού λόγου και της χριστιανικής Παράδοσης στην αντιμετώπιση της οικολογικής κρίσης;

Πρώτα-πρώτα, η επίλυση του οικολογικού προβλήματος εξαρτάται από τις σχέσεις του ανθρώπου και του φυσικού κόσμου. Το οικολογικό πρόβλημα οφείλεται σε πνευματικά και ηθικά αίτια. Πιο συγκεκριμένα, στην έλλειψη σεβασμού του ατόμου προς τον Θεό Δημιουργό, τον συνάνθρωπό του, τον εαυτό του και το περιβάλλον. Ο άνθρωπος θα πρέπει να ξεπεράσει την ηθική του κρίση για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα. Να αλλάξει η στάση του, δηλαδή, να αλλάξει ήθος, νοοτροπία, συμπεριφορά και να υπάρξει πνευματική και ηθική αναστροφή. Ακόμη, να εγκαταλείψει ο ίδιος τον εγωκεντρισμό, τον αυτόνομο και κτητικό τρόπο ζωής. Έπειτα, η αυτογνωσία του ανθρώπου είναι πολύ σημαντική και θα βοηθήσει στη συμφιλίωση με τον συνάνθρωπό του και το περιβάλλον. Επίσης, να αποκαταστήσει τις ταραγμένες σχέσεις και να δημιουργήσει προϋποθέσεις κοινωνικότητας, αντί της έχθρας και της αγριότητας. Είναι αναγκαίο να μην επιτρέπεται η εκμετάλλευση της φύσης, για λόγους συμφέροντος, και να υπακούουν οι άνθρωποι στο θέλημα του Δημιουργού. Οπωσδήποτε, πρέπει το άτομο να αποκτήσει θετικές στάσεις απέναντι στο φυσικό περιβάλλον μέσα από διάφορες και ποιτικές ενέργειες και να αναπτύξει οικολογική συνείδηση. Ο άνθρωπος οφείλει να αντικρίσει τον κόσμο ως δώρο του Θεού, έτσι, ώστε να τον προστατεύσει.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία υποστηρίζει ότι ο Θεός έκτισε τον κόσμο όχι για να τον καταστρέφουν οι άνθρωποι αλλά να τον

προστατεύουν και να θυμούνται ότι η σημερινή, αλλά και η μελλοντική γενιά, έχει δικαίωμα στα φυσικά αγαθά, τα οποία χάρισε ο Δημιουργός. Επιπλέον, η Χριστιανική Ορθόδοξη Εκκλησία έχει την αντίληψη ότι το φυσικό περιβάλλον αποτελεί μέρος της Δημιουργίας και άρα χαρακτηρίζεται από ιερότητα. Επομένως, η καταστροφή αυτού είναι ιεροσυλία και αμάρτημα, αλλά και περιφρόνηση για τον Θείο Δημιουργό.

Ωστόσο, αν ο άνθρωπος δεν περιφρονεί και δεν είναι εγωκεντρικός προς τον υλικό κόσμο, η οικολογική κρίση δεν θα επιδεινώνεται. Η συμπεριφορά του ανθρώπου θα ημερώσει με τον εξανθρωπισμό και βέβαια με την καλή σχέση με τον Θεό, τον πλησίον και το περιβάλλον του. Με την πίστη στον Θεό και την τήρηση των εντολών του, βρίσκει ο άνθρωπος τον αληθινό του εαυτό και τις σωστές σχέσεις με τον πλησίον και τον κόσμο. Έπειτα, η Οικολογική διάσταση της Ορθόδοξης Θεολογίας αποκαλύπτεται στη λατρευτική πράξη της Εκκλησίας και διαπερνά και διαφαίνεται στις καθημερινές Ακολουθίες της. Η οικολογική ευταξία και ειρηνική σχέση του ανθρώπου με τη φύση, καθώς και η συνάντησή του με τον Θεό μέσω αυτής, αποτυπώνονται στον προοιμιακό ψαλμό του Εσπερινού: «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας». Επιπλέον, ειδικές ευχές στο Ευχολόγιο της Εκκλησίας περιλαμβάνουν τη Θεολογία, αλλά και τον προβληματισμό του ανθρώπου στη ζωή του μέσα στο περιβάλλον. Ο άνθρωπος, ως ιερέας της δημιουργίας, πρέπει να μεταχειρίζεται την κτίση ως κάτι που προορίστηκε από τον Θεό όχι μόνο να επιζήσει, αλλά, επίσης, να ολοκληρωθεί μέσα από τα χέρια του ανθρώπου.

Ο άνθρωπος διαδραματίζει τον ρόλο του συνδεδετικού κρίκου ανάμεσα στον Θεό και την κτίση. Έτσι, τον ρόλο του συνδεδετικού κρίκου δεν τον αναλαμβάνουν ούτε οι άγγελοι, ούτε οι ψυχές, αλλά τα πρόσωπα, οι άνθρωποι ως πρόσωπα, ως προσωπικές, μοναδικές και ανεπανάληπτες και αναντικατάστατες ψυχοσωματικές οντότητες. Ο Χριστιανός μέσα στην ευχαριστιακή σύναξη αναλαμβάνει να συνεισφέρει, με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, στην αφθαρτοποίηση, ακεραιοποίηση όχι του εαυτού του μόνο, αλλά και ολόκληρης της κτίσης. Όταν ο άνθρωπος ως ιερέας της κτίσεως της δημιουργίας λαμβάνει στα χέρια του τον κόσμο και τον αναφέρει στον Θεό, τότε ελευθερώνει την κτίση από τα φθαρτά όριά της και της επιτρέπει να υπάρξει αληθινά. Έτσι, όταν ο άνθρωπος είναι ιερέας της δημιουργίας, γίνεται επίσης και ο ίδιος δημιουργός, συνδημιουργός στην επιβίωση του φυσικού περιβάλλοντος. Επομένως, η σχέση του ανθρώπου και του φυσικού περιβάλλοντος αποκαθίσταται, στον βαθμό που ο άνθρωπος πλησιάζει ευχαριστιακά και δοξολογικά τον Θεό. Εδώ βεβαιώνεται ο λόγος του Αποστόλου Παύλου:

τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν (Ρωμ 8, 22).

Οι Άγιοι της Εκκλησίας αγάπησαν τη φύση, έζησαν μέσα σ' αυτή και έβρισκαν την ηρεμία και αυτό που ζητούσαν στο φυ-

σικό περιβάλλον. Οι Άγιοι, μέσα από τον βίο τους, προσπαθούν για τη συνύπαρξη με τη φύση και για τη συμφιλίωση του ανθρώπου με τα υπόλοιπα στοιχεία της δημιουργίας.

Η Ορθοδοξία ενδιαφέρεται άμεσα και θεωρείται καταλύτης για την προστασία του περιβάλλοντος, γιατί αντιμετωπίζει τη φύση ως έργο του Θεού, αλλά και με σεβασμό. Η Εκκλησία μπορεί να προσφέρει την ελπίδα στον άνθρωπο, ώστε να εργαστεί για την προστασία και τη σωτηρία του περιβάλλοντος. Η κτίση ως δημιούργημα είναι από τη φύση της μεταβλητή, δηλαδή αλλάζει, δεν είναι στάσιμη, δεν παραμένει ίδια, αλλά ανανεώνεται, μεταμορφώνεται και βεβαίως αυτό είναι αποδεκτό από τον Θεό. Εδώ ο Ορθόδοξος Χριστιανός καυχείται ότι νοιάζεται για τη σωτηρία του περιβάλλοντος, ωστόσο στην πράξη αγνοεί ή αδιαφορεί για τις συνέπειες των λανθασμένων επιλογών του. Ενδεχόμενη αδιαφορία της Εκκλησίας και της Θεολογίας για τον φυσικό κόσμο και την υλική κτίση, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί απαράδεκτη και επικίνδυνη. Η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν αδιαφορεί για το οξύτατο περιβαλλοντικό πρόβλημα, αλλά αντίθετα θέλει να αποτρέψει τις καταστροφές τις οποίες ο ίδιος ο άνθρωπος προξενεί στο φυσικό περιβάλλον του. Εκτός από αυτό, θεωρεί ότι η ριζική αντιμετώπιση της οικολογικής κρίσης μπορεί να προέλθει μόνο μέσα από την καλλιέργεια και την υιοθέτηση του γνήσιου χριστιανικού οικολογικού ήθους.

Το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο καθιέρωσε την 1η Σεπτεμβρίου ως ημέρα προσευχής για το περιβάλλον. Διαβάζοντας τα μηνύματα που κάθε χρόνο για την ημέρα αυτή αποστέλλει ο Οικουμενικός Πατριάρχης, θα πρέπει όλοι να αναλογισθού-

με. Η Εκκλησία, τονίζεται σ' αυτά, ευλογεί την μέρα αυτή και δοξάζει τον Δημιουργό, όπως Του αρμόζει. Επίσης, συμβάλλει στη βελτίωση των σχέσεων του ανθρώπου προς το περιβάλλον, ώστε να το προστατεύει και να το διαφυλάσσει. Ο Θεός χάρισε στην ανθρωπότητα το κατάλληλο περιβάλλον για την υγιεινή ανάπτυξη του σώματος και του πνεύματος του ανθρώπου. Η μη καλή, λοιπόν, φροντίδα του περιβάλλοντος, δηλαδή η μόλυνσή του, δεν βοηθάει το άτομο, αλλά και τα ζώα, να επιβιώσουν. Ειδικότερα, στη χριστιανική παράδοση επισημαίνεται ότι η αρμονική, καλή σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον είναι πολύ σημαντική και χρήσιμη για τον κόσμο. Ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο με την ευθύνη να εργάζεται και να φροντίζει, να προσέχει τον κόσμο. Ο Ίδιος επιβλέπει, φροντίζει και προνοεί για τη λειτουργία του οικολογικού συστήματος και τη διατήρηση της ζωής και έτσι, ανάλογα, θα πρέπει να πράττει ο άνθρωπος. Αυτή είναι η ορθή τοποθέτηση του ανθρώπου, απέναντι στον Θεό και τον συνάνθρωπό του. Η Εκκλησία ευλογεί και στηρίζει αυτούς που ενδιαφέρονται και εργάζονται για την προστασία του περιβάλλοντος.

Το φυσικό περιβάλλον έχει μεγάλη σημασία για την επιβίωση και ανάπτυξη του ανθρώπου. Επιδρά στη σωματική, πνευματική και ψυχική του διάπλαση και συντελεί στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του. Επομένως, η προστασία του περιβάλλοντος είναι σημαντική και απαραίτητη και γι' αυτό θα πρέπει να συμβάλλουν όλοι στην προσπάθεια αυτή, σε ατομικό αλλά και συλλογικό επίπεδο. Γι' αυτό και η μεταμορφωτική ευθύνη και παρουσία της Εκκλησίας αποκτά εδώ πρωτεύοντα ρόλο.

Κλείνοντας, ας ακούσουμε εδώ και ας ενστερνισθούμε τον λόγο της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου:

Αί ρίζαι τῆς οἰκολογικῆς κρίσεως εἶναι πνευματικά καὶ ἠθικά, ἐνδιάθετοι εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου ἀνθρώπου. Αὐτὴ ἡ κρίσις ἐπιδεινοῦται κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας ἐξ αἰτίας τῶν ποικίλων διχασμῶν προκαλουμένων ἀπὸ ἀνθρώπινα πάθη, ὅπως ἡ πλεονεξία, ἡ ἀπληστία, ὁ ἐγωισμός, ἡ ἀρπακτικὴ διάθεσις καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιπτώσεις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πλανήτου, ὡς ἡ κλιματικὴ ἀλλαγὴ, ἡ ὁποία πλέον ἀπειλεῖ εἰς μέγαν βαθμὸν τὸ φυσικὸν περιβάλλον, τὸν κοινὸν ἡμῶν «οἶκον». Ἡ ρῆξις τῆς σχέσεως ἀνθρώπου καὶ κτίσεως εἶναι διαστρέβλωσις τῆς αὐθεντικῆς χρήσεως τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως, ἀπαιτεῖ ὄχι μόνον μετάνοιαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν φυσικῶν πόρων τοῦ πλανήτου, ἥτοι ριζικὴν ἀλλαγὴν νοοτροπίας καὶ συμπεριφορᾶς, ἀλλὰ καὶ ἀσκητισμὸν, ὡς ἀντίδοτον εἰς τὸν καταναλωτισμὸν, εἰς τὴν θεοποίησιν τῶν ἀναγκῶν καὶ εἰς τὴν κηπτικὴν στάσιν. Προϋποθέτει ἐπίσης καὶ τὴν μεγίστην εὐθύνην ἡμῶν νὰ παραδώσωμεν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς βιώσιμον φυσικὸν περιβάλλον καὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ κατὰ θεῖαν βούλησιν καὶ εὐλογίαν.

Ευαγγελία Κεριμάκη.

Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου κ. Ευγένιος με τα παιδιά που συμμετείχαν στην εκδήλωση.

*Ο εφημέριος της ενορίας Ατσιποπούλου
π. Εμμανουήλ Γιαννούλης.*

*Η πρόεδρος του Πολιτιστικού
Συλλόγου Ατσιποπούλου
και σχολική σύμβουλος
Δέσποινα Αγγελιδάκη.*

